

การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด
เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

อนิรุทธ คัมภักวี

- 7 ๒๕๒. 2537

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

ตุลาคม 2536

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

 /กวีมล /กวีล ประธาน
(ผศ.ดร.เสาวนีย์ เลวลัย)
 X /C นวฉวี กรรมการ
(อ.จุใจ แสงพันธุ์)

คณะกรรมการสอบ

 /กวีมล /กวีล ประธาน
(ผศ.ดร.เสาวนีย์ เลวลัย)
 X /C นวฉวี กรรมการ
(อ.จุใจ แสงพันธุ์)
 /สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รศ.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

 /อ.ดร.ศิริภา พลสุวรรณ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(อ.ดร.ศิริภา พลสุวรรณ)

วันที่ 8 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างมากจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์จูงใจ แสงพันธุ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ แนะนำด้วยความเมตตา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จบริบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจที่สุด จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่า และได้อนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยได้รับความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยด้วยดีตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณพิชณลักษณ์ สวयरูป คุณเลื้อชัย หล้าคำ คุณราคร เสถียรดี คุณธวัช ใจคำ และคุณลพบุรี โยธาศิริ นักพัฒนาชุมชนจากงานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตคูสิต ที่ได้กรุณา "ร่วมแรง ช่วยรัฐ พัฒนาชุมชน" โดยการเป็นผู้ช่วยนักวิจัย คุณสุภาว ยี่สุนแสง เจ้าหน้าที่จากสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร และคุณวิโรจน์ อินทเสน เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เพื่อนชาวการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่น 11 ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจจนกระทั่งปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอเทิดพระคุณคุณพ่อสอนอง-คุณแม่สำเภา คัมภักวี และพี่น้องทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนทุกสิ่งทุกอย่างมาโดยตลอด

อนิรุทธ คัมภักวี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร	9
ความหมายของคำว่า "ชุมชนแออัด"	9
ความเป็นมาของการปรับปรุงชุมชนแออัด และวิธีการปรับปรุงชุมชนแออัด	10
สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัด	11
ประเภทของชุมชนแออัด	13
สภาพปัญหาของชุมชนแออัด	13
ข้อมูลชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร	14
แนวทางการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด	15
เขตดุสิต	16
แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535-2539) ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แออัดและการศึกษานอกระบบโรงเรียน	17
การแบ่งกลุ่มกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกรมการศึกษานอก โรงเรียน	19
กิจกรรมประเภทความรู้พื้นฐาน	19

บทที่	หน้า
กิจกรรมประเภทข่าวสารข้อมูล	20
กิจกรรมประเภทเพิ่มทักษะและความรู้	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
งานวิจัยในประเทศไทย	22
งานวิจัยต่างประเทศ	27
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	29
 3 วิธีดำเนินการวิจัย	 31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	34
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	37
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	 40
ตอนที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพของประชาชนในชุมชนแออัด	41
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด	 46
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา ...	 55
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนในชุมชนแออัด	 87

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	94
กลุ่มตัวอย่าง	94
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	95
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	96
การวิเคราะห์ข้อมูล	96
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	97
อภิปรายผล	101
ข้อเสนอแนะ	113
ข้อเสนอแนะทั่วไป	113
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	114
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	120
ประวัติย่อผู้วิจัย	129

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของชุมชน	33
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชุมชนและช่วงอายุ	34
3 รายละเอียดกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา	42
4 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนในชุมชนแออัดในแต่ละด้านและโดยส่วนรวม	47
5 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน	48
6 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล	50
7 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ.....	53
8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีเพศแตกต่างกัน จำแนกตามความ ต้องการในแต่ละด้าน	56
9 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้าน ความรู้พื้นฐาน	57
10 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้าน ข่าวสารข้อมูล	58
11 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตาม สถานภาพสมรส	59

12	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ	60
13	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตามสถานภาพสมรส	61
14	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน	62
15	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน	63
16	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล	64
17	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล	65
18	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ	66
19	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ	67

20	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านความรู้พื้นฐาน	68
21	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน จำแนกตาม ระดับการศึกษา	69
22	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันด้าน ข่าวสารข้อมูล	70
23	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตาม ระดับการศึกษา	71
24	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านทักษะอาชีพ	72
25	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตาม ระดับการศึกษา	73
26	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันด้านความรู้ พื้นฐาน	74
27	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน จำแนก ตามอาชีพ	75

28	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันด้าน ข่าวสารข้อมูล	76
29	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนก ตามอาชีพ	77
30	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกัน ด้านทักษะ อาชีพ	78
31	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตาม อาชีพ	79
32	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันด้าน ความรู้พื้นฐาน	80
33	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน จำแนก ตามรายได้ต่อเดือน	81
34	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันด้าน ข่าวสารข้อมูล	82
35	การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตาม รายได้ต่อเดือน	83

ตาราง	หน้า
36 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันด้าน ทักษะอาชีพ	84
37 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตาม รายได้ต่อเดือน	85
38 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัดจำแนกตามที่ตั้งของที่อยู่อาศัยแตกต่างกันจำแนก ตามความต้องการในแต่ละด้าน	86
39 รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาชีพที่ประชาชนในชุมชนแออัดต้องการฝึกมากที่สุดเรียง ตามลำดับจากมากไปหาน้อย จำแนกตามเพศ	88
40 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนใน ชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน	90
41 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนใน ชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล	91
42 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนใน ชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ	92
43 รายละเอียดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของ ประชาชนในชุมชนแออัด	93

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมความเจริญด้านต่าง ๆ ของประเทศ มีบริการพื้นฐานทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในมาตรฐานสูงกว่าเมืองอื่น นับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จูงใจให้ประชาชนอพยพมาจากต่างจังหวัดเข้ามาศึกษาหรือทำงานทำในกรุงเทพมหานคร เป็นผลทำให้เกิดปัญหาความแออัดคับคั่งในด้านที่อยู่อาศัย จำนวนประชากรได้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วเกินขีดความสามารถของรัฐที่จะจัดบริการได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ ประชาชนที่ยากจนและมีรายได้ต่ำต้องอาศัยอยู่บริเวณที่มีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน และประสบกับปัญหาในการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม อนามัย ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และการศึกษา (สำนักรายบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2535 : 1) ประชาชนที่อพยพมาจากต่างจังหวัดบางส่วนได้มีการบุกรุกที่ดินหรือเช่าที่ดินจากเอกชนและหน่วยงานของรัฐ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยแบบที่หักชั่วคราวหรือแบบกึ่งถาวรที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผนบนพื้นที่แคบ ๆ ก่อให้เกิดเป็นปัญหาชุมชนแออัดที่มีสภาพเสื่อมโทรมและขยายตัวอย่างรวดเร็วไปทั่วทุกเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2535 : 7)

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนแออัดไร้การควบคุมของเมือง ก่อให้เกิดเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัญหาคนจนในเมือง ซึ่งนอกจากจะมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอนแล้วยังขาดทักษะความรู้และมีโอกาสในการประกอบอาชีพที่จะสนองตอบการขยายตัวของเมือง ทำให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน (ศูนย์ประสานงานพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 4) นอกจากนี้ ผลพวงจากปัญหาชุมชนแออัดยังส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ติดตามมา เช่น ปัญหามลพิษ ปัญหาสังคม ตลอดจนปัญหาการศึกษา ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสภาวะที่เสี่ยงต่ออันตรายในชีวิตทรัพย์สิน และสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด (สุนันทา สุวรรณธม และ

คนอื่น ๆ. 2531 : 7) กรุงเทพมหานครไม่สามารถที่จะสนองความต้องการของประชาชนที่มีฐานะยากจนและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดบางส่วนไม่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยม จึงได้ออกมาประกอบอาชีพ แต่ยังคงขาดความรู้และทักษะที่เหมาะสมกับสภาวะความต้องการของตลาด และยังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ขาดการรับรู้ข่าวสารหรือไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมเมื่อจบไปจากการศึกษาระบบโรงเรียน ทำให้ประชาชนเหล่านี้ขาดลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความก้าวหน้าของสังคม (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 86)

จากการสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ.2533 พบว่า มีชุมชนแออัดจำนวนรวมทั้งสิ้น 981 ชุมชน จำนวน 147,697 หลังคาเรือน จำแนกเป็น 212,753 ครอบครัวและจำนวนประชากร รวม 946,893 คน (สำนักสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร. 2533 : 4)

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535 - 2539) ได้มีแนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีสาระสำคัญ คือ มุ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้ครอบคลุมผสมผสานความรู้ดั้งเดิมของไทยและวิทยาการใหม่ด้านอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์เข้ากับสภาพสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ และขยายวิชาช่างเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และเปิดโอกาสให้มีการศึกษาตลอดชีวิต โดยพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน จัดหาอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสนใจการศึกษาต่อด้านอาชีพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้านอาชีพมากขึ้น (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 91)

สำนักงานเขต เป็นหน่วยงานราชการเพื่อการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้จะมีหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการเพื่อบริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนและเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุดแล้วยังมีหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแผนพัฒนา

กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535 - 2539) แผนงานการศึกษาและวัฒนธรรม ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 93)

สำนักงานเขตดุสิต แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 แขวง คือ แขวงดุสิต แขวงวชิรพยาบาล แขวงสวนจิตรลดา แขวงสี่แยกมหานาค และแขวงถนนนครไชยศรี มีพื้นที่รวม 10.66 ตารางกิโลเมตร มีชุมชนแออัดที่ตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่เขตเป็นจำนวนมากถึง 37 ชุมชน โดยแบ่งเป็นชุมชนแออัดที่ถูกต้องตามกฎหมายจำนวน 30 ชุมชน และชุมชนแออัดประเภทบุกรุกจำนวน 7 ชุมชน มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดรวม 23,392 คน จำนวนครอบครัว 5,325 ครอบครัว และจำนวนหลังคาเรือน 3,704 หลังคาเรือน นอกจากสำนักงานเขตดุสิตจะมีหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชนแล้วยังเป็นหน่วยสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนอีกด้วย และในพื้นที่ของเขตดุสิต ยังเป็นสถานที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง เช่น พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระที่นั่งอนันตสมาคม ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา กองทัพบกที่ 1 พระบรมรูปทรงม้า และวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เป็นต้น (สำนักงานเขตดุสิต. 2535 : 15 - 16)

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานของรัฐที่แบ่งการจัดกลุ่มกิจกรรมเพื่อพัฒนาโครงการการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน การจัดแบ่งกลุ่มกิจกรรมนี้ เพื่อที่จะสนองตอบความต้องการด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และเพื่อให้เห็นถึงความต่อเนื่องของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะต้องดำเนินไปตลอดชีวิต โดยแบ่งเป็นกลุ่มกิจกรรม 3 กลุ่ม คือ การจัดการศึกษานอกระบบด้านความรู้พื้นฐาน ด้านบริการข่าวสาร ข้อมูล และการเพิ่มทักษะความรู้ด้านวิชาชีพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2535 : 180)

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นจะต้องมีการศึกษาความต้องการของชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะจะทำให้เข้าใจถึงโครงสร้างของความต้องการของสังคมหรือชุมชนได้อย่างแท้จริง สามารถที่จะนำเอาความต้องการของชุมชนนั้น มาใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนการศึกษานอกระบบโรงเรียน การวางแผนทางในการจัดหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน และการกำหนดกลุ่มผู้สนใจ ในแต่ละด้านของการศึกษานอกระบบ

ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าการศึกษานอกระบบที่จัดขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2533 : 587)

จากสภาพปัญหาและข้อมูลดังกล่าว ประกอบกับการศึกษาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และทักษะอาชีพ ทั้งนี้มุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยตรงแก่สำนักงานเขตคูสิตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชุมชนแออัด อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และทักษะอาชีพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูลและทักษะอาชีพ โดยจำแนกตามสภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด คือ เพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และที่ตั้งของที่อยู่อาศัย
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และทักษะอาชีพ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่สำนักงาน เขตดุสิตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชนแออัด อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่มีสภาพการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น จำนวน 30 ชุมชน จำนวนประชากร 18,746 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่มีสภาพการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 404 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด แบ่งเป็น
 - 3.1.1 เพศ
 - 1) ชาย
 - 2) หญิง
 - 3.1.3 สถานภาพสมรส
 - 1) โสด
 - 2) คู่
 - 3) หม้าย

3.1.3 อายุ

- 1) อายุระหว่าง 12 - 17 ปี
- 2) อายุระหว่าง 18 - 34 ปี
- 3) อายุระหว่าง 35 - 60 ปี
- 4) สูงกว่า 60 ปี

3.1.4 ระดับการศึกษา

- 1) ไม่รู้หนังสือ
- 2) ต่ำกว่าประถมศึกษา
- 3) ประถมศึกษา
- 4) มัธยมศึกษา
- 5) สูงกว่ามัธยมศึกษา

3.1.5 อาชีพ

- 1) ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน
- 2) รับจ้าง
- 3) ค้าขาย
- 4) รับราชการ
- 5) อื่น ๆ

3.1.6 รายได้ต่อเดือน

- 1) ไม่มีรายได้
- 2) ต่ำกว่า 3,000 บาท
- 3) ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท
- 4) ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท
- 5) สูงกว่า 9,000 บาท

3.1.7 ที่ตั้งของที่อยู่อาศัย

- 1) อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดเล็ก
- 2) อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดกลาง

3.2 คัดปรนตาม 1 ได้แก่ ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น

- 3.2.1 ด้านความรู้พื้นฐาน
- 3.2.2 ด้านข่าวสารข้อมูล
- 3.2.3 ด้านทักษะอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาใด ๆ ที่จัดขึ้น โดยหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนให้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพ ตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่อย่างสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ

ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง ความปรารถนาของประชาชนในชุมชนแออัดที่จะให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ

ชุมชนแออัด หมายถึง ชุมชนส่วนใหญ่ที่มีอาคารหนาแน่นไร้ระเบียบและขาดการควบคุม ประชาชนอาศัยอยู่อย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะชุมชนที่มีสภาพการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงชุมชนแออัดประเภทชุมชนบุกรุก โดยแบ่งตามขนาดของชุมชน แบ่งชุมชนออกเป็น 3 ประเภท คือ ชุมชนแออัดขนาดเล็ก (100 หลังคาเรือนและน้อยกว่า) ชุมชนแออัดขนาดกลาง (101 – 500 หลังคาเรือน) และ

ชุมชนแออัดขนาดใหญ่ (500 หลังคาเรือนขึ้นไป) ทั้งนี้ชุมชนแออัดที่ตั้งอยู่ในเขตคูสิตมี 2 ประเภท
เท่านั้น คือ ชุมชนแออัดขนาดเล็กและชุมชนแออัดขนาดกลาง

ที่ตั้งของที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ตั้งของบ้านเรือนของประชาชนในชุมชนแออัด
เขตคูสิต ที่ตั้งอยู่ในชุมชนแออัดขนาดเล็กและชุมชนแออัดขนาดกลาง โดยเป็นชุมชนแออัดที่มีสภาพ
การถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงชุมชนแออัดประเภทชุมชนบุกรุก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร
2. เขตคสลิต
3. แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535 - 2539) ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัดและการศึกษานอกระบบโรงเรียน
4. การแบ่งกลุ่มกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

ความหมายของคำว่า "ชุมชนแออัด"

นิยามศัพท์ของคำว่าชุมชนแออัดเดิมนั้นใช้คำว่า แหล่งเสื่อมโทรม หรือสลัม (Slum) ต่อมาการเคหะแห่งชาติได้เสนอให้เปลี่ยนเป็นคำว่าชุมชนแออัด (Crowded Community) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบด้วย เพราะคำว่า สลัม ให้ความหมายในเชิงต่ำต้อย ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดรู้สึกเป็นคนชั้นล่าง อันอาจก่อให้เกิดช่องว่างทางสังคมและเกิดผลทางลบได้ (โรสธณ พรโชคชัย. 2528 : 2)

สิริลักษณ์ แก้วคงยศ (2533 : 3) ให้ความหมายของชุมชนแออัดว่า หมายถึงสถานที่หรือกลุ่มของสถานที่อยู่อาศัย มีอาคารหนาแน่นเก่าแก่ทรุดโทรมและเสื่อมสภาพ ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นบริเวณที่เต็มไปด้วยความสกปรก มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ผิดสุขลักษณะ

อนามัย ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัยและการดำรงชีวิตมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม

สำนักสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร (2533 : 2) ได้ให้ความหมายของชุมชนแออัดว่า หมายถึง ชุมชนส่วนใหญ่ที่มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบ และขาดทรูโครม ประชากรอยู่อย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย โดยถือเกณฑ์ความหนาแน่นของบ้านเรือน 15 หลังคาเรือน ต่อพื้นที่ 1 ไร่ เป็น 1 ชุมชน ซึ่งแตกต่างกับการเคหะแห่งชาติที่ถือเกณฑ์ความหนาแน่นของบ้านเรือนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 30 หลังคาเรือน ต่อพื้นที่ 1 ไร่ เป็น 1 ชุมชน (การเคหะแห่งชาติ. 2534 : 2)

ฉะนั้น คำว่า ชุมชนแออัด ตามความหมายรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า หมายถึงบริเวณที่มี สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพและสังคมอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และมีปัญหาเกี่ยวกับการ ดำรงชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย และจิตใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ติดตามมาได้ เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และอบายมุข เป็นต้น

ความเป็นมาของการปรับปรุงชุมชนแออัด และวิธีการปรับปรุงชุมชนแออัด

นโยบายการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยด้านอุตสาหกรรมตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีมากทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม แต่เป็นการ ขยายตัวในวงจำกัดเฉพาะในเมืองหลวงและตามหัวเมืองที่เป็นจังหวัดใหญ่ ๆ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทมากยิ่งขึ้น (สมพงษ์ หักบุย. 2527 : 11) ซึ่งเป็นแรง ดึงดูดจากให้มีรายได้น้อยชนบทอพยพเข้ามาเป็นแรงงาน เพื่อสนองระบบเศรษฐกิจ จากการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การขยายตัวของชุมชนแออัด การไล่รื้อ ชุมชนแออัด การขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลักรวมทั้งการขาดแคลนที่อยู่อาศัย รองรับผู้มีรายได้น้อย (การเคหะแห่งชาติ. 2534 : 5)

เป็นเวลานานมากกว่าสามทศวรรษที่หน่วยงานท้องถิ่นได้ให้ความสนใจในการปรับปรุง ชุมชนแออัดด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขณะนั้น ความเป็นมาของการปรับปรุง ชุมชนแออัด แบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะเริ่มแรก (พ.ศ.2503 - 2516) ความคิดในการปรับปรุงชุมชนแออัดครั้งแรก มาจากกระทรวงมหาดไทย ซึ่งต้องการพัฒนาที่ดินบริเวณหน้ากรมทางหลวงให้ถูกสุขลักษณะสมกับเป็น สถานที่อยู่ใกล้ชิดกับพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ได้มีการจัดตั้งสำนักงานกลางปรับปรุงแหล่งชุมชน เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2503 และได้มีการรื้อล้างแหล่งเสื่อมโทรม (Slum Clearance) บริเวณหน้ากรมทางหลวง และเมื่อปี พ.ศ.2515 ได้มีการจัดตั้งการเคหะแห่งชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่ ในการจัดให้มีอาคารสงเคราะห์ ให้ประชาชนได้เช่า เช่าซื้อ หรือซื้อ ฯลฯ และทำหน้าที่ปรับปรุง แหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพมหานคร

2. ระยะการเปลี่ยนแปลงและประสานงาน (พ.ศ.2516 - 2526) ได้มีการจัดรูป การปกครองของกรุงเทพมหานครใหม่ จากเทศบาลนครหลวงเป็นกรุงเทพมหานคร กำหนดหน้าที่ ให้กรุงเทพมหานครร่วมกับการเคหะแห่งชาติปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมควบคู่กันไป โดยกรุงเทพ มหานคร เน้นการปรับปรุงชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการเคหะแห่งชาติเน้นการปรับปรุง ด้านกายภาพ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วหน่วยงานทั้งสองยังคงดำเนินการปรับปรุงทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และกายภาพควบคู่กันไป

3. ระยะพัฒนา (พ.ศ.2527 - ปัจจุบัน) การดำเนินการของกรุงเทพมหานคร ในการ ปรับปรุงชุมชนแออัด ได้นำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) มาใช้เป็น เครื่องชี้วัดตั้งแต่แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2525-2529) และกรุงเทพมหานคร ได้รับมอบหมายตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2529 ให้เป็นหน่วยงานหลักในการ พัฒนาชุมชนแออัดร่วมกับการเคหะแห่งชาติ ตั้งแต่นั้นมา (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2535 : 1 - 6)

สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัด

ได้มีหน่วยงานของรัฐและนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดชุมชนแออัด ดังนี้

การเคหะแห่งชาติ (2534 : 8) ได้กล่าวถึงมูลเหตุพื้นฐานของชุมชนแออัด ประกอบด้วยภาวะสำคัญ 4 ประการ คือ ความจำเป็นในที่อยู่อาศัย รายได้ของประชาชนกลุ่มใหญ่ของ

ประเทศ ไม่สามารถที่จะทำที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเองได้ในสภาพที่เหมาะสม การบริการจากรัฐ ไม่สามารถสนองต่อจำนวนประชากรได้อย่างเพียงพอ และอัตราส่วนของประชากรต่อพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงสามารถจำแนกถึงสาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดจากมูลเหตุพื้นฐานของชุมชนแออัด ได้เป็น 3 ประการ คือ

1. การเพิ่มของประชากรซึ่งเกิดจากการเกิดใหม่ (Population Growth)
 2. การเพิ่มของประชากรจากการอพยพเข้าสู่เมืองศูนย์กลาง (Migration to the Central)
 3. ความมั่งง่ายและการละเลยของเจ้าของที่ดิน (Ignorance of Landlord)
- จากการประชุมสัมมนาของกรุงเทพมหานคร (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2535 : 15 - 16) ได้สรุปถึงสาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดไว้ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. เกิดจากการอพยพของคนในชนบทเข้ามาหางานทำ และเข้ามาศึกษาหาความรู้ในกรุงเทพมหานคร
 2. การขาดแคลนที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย
 3. ปัญหาเรื่องที่ดิน ทั้งที่อยู่ในความครอบครองของรัฐและเอกชนโดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น และโอกาสที่ผู้มีรายได้น้อยจะได้เป็นเจ้าของที่ดินเป็นไปได้ยาก
 4. ขาดการวางผังหลักที่เป็นระบบ และไม่มีกฎหมายควบคุมการใช้ที่ดินที่แน่นอนทำให้การบริการด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการกระจายไปไม่ถึงถึงภายในชุมชน
- กล่าวโดยสรุป สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดนั้นน่าจะเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการของประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งด้านต่าง ๆ เช่น รายได้และการศึกษา เป็นต้น จึงต้องอพยพเข้ามาสู่เมือง
2. การบริการของรัฐไม่สามารถสนองตอบปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เช่น ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เป็นต้น
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดการเอาใจใส่ดูแล ทำให้เกิดเป็นปัญหาชุมชนแออัด และเรื้อรังมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

ประเภทของชุมชนแออัด

สำนักงานปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม การเคหะแห่งชาติ (2522 : 8) ได้แบ่งชุมชนแออัดตามประเภทและลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ชุมชนดั้งเดิม เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งขึ้นมาพร้อมกับเมืองที่พัฒนาขึ้น มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 15 ปี และเสื่อมโทรมถึงระดับที่ควรทำการปรับปรุง
2. ชุมชนใหม่ มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มีการตั้งบ้านเรือนที่ไม่เป็นระเบียบและมีแนวโน้มว่าจะมีความเสื่อมโทรมในอนาคต
3. ชุมชนบุกรุก เป็นชุมชนที่ผู้อาศัยครอบครอง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน กำลังอยู่ระหว่างการไล่ที่ หรือเป็นการบุกรุกที่สาธารณะ เช่น โบราณสถาน ริมทางรถไฟ เป็นต้น
4. ชุมชนที่จะต้องรื้อล้าง หมายถึง ชุมชนที่กำหนดว่าจะต้องรื้อล้าง หรือพัฒนาเป็นอย่างอื่น หรือเวนคืนเพื่อใช้ทำสาธารณะประโยชน์

กล่าวโดยสรุป ตามลักษณะของการถือครองที่ดินแล้วชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนที่ถูกต้องตามกฎหมาย และชุมชนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือชุมชนบุกรุกนั่นเอง ซึ่งกรุงเทพมหานครไม่สามารถที่จะพัฒนาทางด้านกายภาพได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำผิดกฎหมายถ้าเป็นการก่อสร้างอาคารที่มั่นคงในพื้นที่ของชุมชน ซึ่งน่าจะต้องพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การบริการทางด้านสุขภาพอนามัย และการให้การศึกษา นอกเหนือโรงเรียน เป็นต้น

สภาพปัญหาของชุมชนแออัด

สิริลักษณ์ แก้วคงยศ (2533 : 55) ได้สรุปสภาพปัญหาของชุมชนแออัดไว้ 2 ประการด้วยกันคือ

1. ปัญหภายนอกชุมชนแออัด ได้แก่ ปัญหาด้านปัจจัยทางสังคม กล่าวคือ ชุมชนแออัดถูกปิดกั้นโอกาสและสิทธิในการรับบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐหรือได้รับก็เพียงเล็กน้อยไม่เต็มที่

ซึ่งแตกต่างจากคนในสังคมเมืองโดยทั่วไป ดังนั้นชาวชุมชนแออัดจึงถูกมองไปว่าเป็นเพียงกาฝากของสังคมเมือง

2. ปัญหาภายในชุมชนแออัด ได้แก่ ปัญหาของตัวชุมชนแออัดเอง เกิดจากความด้อยหรือไร้โอกาสของคนในชุมชนแออัดเป็นอันดับแรก เช่น ปัญหาการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านค่านิยมและวัฒนธรรมที่ผิด ๆ ซึ่งความจริงแล้วปัญหาด้านค่านิยมวัฒนธรรมและปัญหาเศรษฐกิจก็ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากคนในชุมชนแออัดที่ได้รับการศึกษาน้อยนั่นเอง และจากสาเหตุนี้ก็จะส่งผลถึงปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้สำนักสถิติการสังคมกรุงเทพมหานคร (2533 : 5) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการไล่ที่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร พบว่า มีปัญหาการไล่ที่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในระดับรุนแรง โดยเจ้าของที่ดินได้ใช้มาตรการทางกฎหมายฟ้องขับไล่ มีจำนวน 83 ชุมชน และในระดับไม่รุนแรง คือ ยังไม่มีการดำเนินคดีตามกฎหมาย มีจำนวน 102 ชุมชน ส่วนปัญหาการไล่ที่ในพื้นที่ที่มีการเช่าที่ดินและเช่าบ้าน จำนวน 466 ชุมชน และชุมชนที่ไม่มีปัญหาการไล่ที่ มีจำนวนเพียง 230 ชุมชน

ข้อมูลชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

จากการสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร โดยสำนักสถิติการสังคมกรุงเทพมหานคร (2533 : 4) พบว่า มีจำนวนชุมชนแออัด รวมทั้งสิ้น 981 ชุมชน จำนวนหลังคาเรือน 147,697 หลังคาเรือน จำนวนครอบครัว 212,753 ครอบครัว และจำนวนประชากรรวม 946,839 คน นอกจากนี้ ยังมีบริเวณได้สะพานที่ประชาชนบุกรุกเข้าไปสร้างบ้านพักอาศัย มีจำนวนสะพาน 76 สะพาน รวมจำนวนหลังคาเรือน 633 หลังคาเรือน จำนวนครอบครัว 627 ครอบครัว และจำนวนประชากร 2,032 คน

ในด้านสภาพการครอบครองที่ดิน มีจำนวนชุมชนที่บุกรุกพื้นที่ของรัฐบาล และเอกชน จำนวน 105 ชุมชน จำนวนประชากร 116,418 คน จำนวนครอบครัว 26,237 ครอบครัว และจำนวนหลังคาเรือน 17,808 หลังคาเรือน

แนวทางการแก้ไขปัญหามชนแออัด

ได้มีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหามชนแออัด ดังนี้

โสภณ พรโชคชัย (2528 : 121 - 122) ได้เสนอความน่าจะเป็นของนโยบายต่อการแก้ไขปัญหามชนแออัดไว้ 3 ระดับด้วยกันคือ

1. ระดับประเทศ ได้แก่ การจัดการแก้ไขปัญหามชนแออัดกับการสร้างความมั่นคงในชนบท
 2. ระดับกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ควบคุมการใช้ที่ดินเร่งจัดหาที่ดินที่เหมาะสมเพื่อการอยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย จัดบริการขั้นพื้นฐาน และทบทวนกฎหมายการครอบครองที่ดินของเอกชน
 3. ระดับมชนแออัด ได้แก่ ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่จัดการปัญหาน้อยอย่างจริงจัง ยกเลิกการไล่รื้อ การเวนคืนที่ดิน และเน้นการปรับปรุงมชนแออัด
- กรุงเทพมหานครได้มีมาตรการดูแลและป้องกันการขยายตัวของมชนแออัด 4 ประการ คือ
1. ป้องกันมิให้มชนแออัดเกิดขึ้นใหม่
 2. ควบคุมมิให้มชนแออัดมีการขยายตัวมากขึ้น
 3. รื้อล้างมชนแออัดบางส่วนตามสภาพความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้
 4. พัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้มีสภาพที่เหมาะสมและไม่เป็นแหล่งเสื่อมโทรมอีกต่อไป
- (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2535 : 65)

สรุป แนวทางการแก้ไขปัญหามชนแออัดนั้น จะต้องเกิดจากปัจจัย 3 ประการด้วยกัน จึงจะประสบความสำเร็จได้ คือ

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามชนแออัด
2. เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจที่จะแก้ปัญหา
3. ประชาชนในมชนจะต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เขตคูสิต

1. ประวัติความเป็นมา เขตคูสิตหรืออำเภอคูสิตนั้นเริ่มมีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2441 ได้ทรงจ่ายเงินพระคลังข้างที่ ซึ่งเป็นเงินส่วนพระองค์ ซื้อที่ดินทางด้านเหนือของพระนครซึ่งเป็นที่สวนต่อกับที่นา ระหว่างคลองผดุงกรุงเกษมกับคลองสามเสนในปัจจุบันนี้ คือ พระราชวังสวนคูสิต และในปลายรัชกาลนี้ พ.ศ. 2457 ได้มีการแบ่งมณฑลกรุงเทพมหานครออกเป็นอำเภอต่าง ๆ อำเภอคูสิตก็ได้เริ่มก่อตั้งขึ้น โดยมีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ริมคลองเปรมประชากร ถนนสุขุมวิท ติดกับโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย จนถึงปัจจุบัน
2. การปกครอง สำนักงานเขตคูสิต แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 แขวง มีพื้นที่รวม 10.66 ตารางกิโลเมตร คือ แขวงคูสิต แขวงวชิรพยาบาล แขวงสวนจิตรลดา แขวงสี่แยกมหานาค และแขวงถนนนครไชยศรี มีประชากรรวม 177,388 คน จำนวนหลังคาเรือน 24,704 หลังคาเรือน
3. การจัดระเบียบบริหารราชการ สำนักงานเขตคูสิตเป็นหน่วยงานเพื่อการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการ มีส่วนราชการในสังกัด 11 งาน ดังนี้คือ งานปกครอง งานทะเบียน งานโยธา งานอนามัย งานรายได้ งานรักษาความสะอาด งานศึกษาธิการ งานคลัง งานเทศกิจ งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน และโรงเรียนประถมศึกษา
4. ข้อมูลชุมชนแออัดเขตคูสิต มีชุมชนแออัดที่ตั้งอยู่ในส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เขตจำนวน 37 ชุมชน โดยเป็นชุมชนแออัดที่มีสภาพการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายจำนวน 30 ชุมชน จำนวนประชากร 18,746 คน จำนวนหลังคาเรือน 2,916 หลังคาเรือน และจำนวนครอบครัว 4,377 ครอบครัว และชุมชนแออัดประเภทชุมชนบุกรุก จำนวน 7 ชุมชน จำนวนประชากร 4,528 คน จำนวนหลังคาเรือน 753 หลังคาเรือน และจำนวนครอบครัว 906 ครอบครัว โดยมีงานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนและทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยตรง (สำนักงานเขตคูสิต. 2535 : 1 - 4)

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535 - 2539) ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัดและการศึกษาของโรงเรียน

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535 - 2539) ถือได้ว่าเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาชุมชน โดยระบุเป้าหมายแนวทาง และขอบเขต การดำเนินงานค่อนข้างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น ตามแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กล่าวไว้ดังนี้ (ศูนย์ประสานงานพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 8 - 11)

1. การพัฒนาเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรม มีแนวทางการพัฒนา คือ
 - 1.1 ขยายการจัดการศึกษาขั้นเด็กเล็กเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ 1 ปี
 - 1.2 เร่งรัดการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ
 - 1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาต่อจากการศึกษาภาคบังคับ โดยเน้นเพิ่มวิชาชีพระยะสั้น
 - 1.4 ส่งเสริมค่านิยมและลักษณะนิสัยให้ประชาชนและนักเรียนของกรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ
2. การพัฒนาการส่งเสริมอาชีพ มีแนวทางการพัฒนา คือ
 - 2.1 มุ่งเน้นการฝึกอบรมความรู้ที่ประชาชนนำไปประกอบอาชีพได้
 - 2.2 ปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนเมือง
 - 2.3 มุ่งพัฒนาการเกษตรในเขตชนนอก
 - 2.4 สนับสนุนให้มีการพัฒนาอาชีพอย่างครบวงจร
 - 2.5 ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้ (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2535 : 34 - 36)

1. ใช้มาตรการดูแลและป้องกันการขยายตัวของชุมชนแออัด ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2529 เป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งสรุปได้เป็น 4 หัวข้อ คือ มีการป้องกันมิให้ชุมชนแออัดเกิดขึ้นใหม่ มีการควบคุมมิให้ชุมชนแออัดในบัจจุบันขยายตัวมากขึ้น จัดการรื้อล้างชุมชนแออัดที่มีอยู่มาบัจจุบันบางส่วนตามสภาพความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และพัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงที่ละขั้นตอนให้ชุมชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพและไม่เป็นแหล่งเสื่อมโทรมอีกต่อไป
2. กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเป็น 4 ด้านคือ
 - 2.1 ให้มีความสะอาดของสภาพแวดล้อมชุมชน เป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ชาวชุมชนสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง และไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ
 - 2.2 ชยัน โดยมุ่งพัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อสภาพเศรษฐกิจ ช่วยยกระดับรายได้ของชุมชนให้สูงขึ้น และเป็นเงื่อนไขของการช่วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.3 ประหยัด เพื่อควบคุมการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของชีวิตเพื่อการออมทรัพย์
 - 2.4 ร่วมใจ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และร่วมแรงร่วมใจกับการพัฒนาชุมชนและรักษาสภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้คงไว้
3. แนวทางการพัฒนาต้องเป็นไปอย่างครบวงจรและสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ดำเนินงานพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัย และจิตใจไปพร้อมกัน โดยการเน้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพึ่งตนเองในการพัฒนา
4. นำเอาความหมายของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มาปรับปรุงใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน
5. สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานครเป็นผู้ร่างนโยบาย กำหนดแผนแม่บทและเสนอทางเลือกในการพัฒนาชุมชนแก่คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร
6. สำนักพัฒนาชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานครทั้งหมด และให้สำนักงานเขตรับภาระในการปรับปรุงระดับชุมชนในแต่ละพื้นที่เขตต่อไป
7. การเสริมสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัย กรุงเทพมหานครมีแนวทางในการดำเนินการคือ รับผิดชอบในด้านการจัดหาที่ดิน การจัดวางผังที่ดิน ตลอดจนการจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

และการสร้างที่อยู่อาศัย และการประสานประโยชน์ที่ดินหรือการแบ่งปันที่ดิน เป็นวิธีการเสริมสร้างความมั่นคงโดยให้ผู้อยู่อาศัยอยู่ในที่ดินได้ด้วยการเช่าหรือซื้อที่ดินเป็นของตนเองแทนที่จะต้องรื้อย้ายออกไปหาที่อยู่แห่งใหม่ โดยจะมีการตกลงที่จะแบ่งปันที่ดินระหว่างเจ้าของที่ดินและชาวชุมชน และเจ้าของที่ดินจะขายที่ดินบางส่วนให้ผู้อยู่อาศัย ตามความต้องการภายใต้การประสานงานของกรุงเทพมหานครในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชน

การแบ่งกลุ่มกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2534 : 180 - 183) ได้แบ่งการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกโรงเรียน ตามแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กิจกรรมประเภทความรู้พื้นฐาน

1. การศึกษาผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานโครงการนี้ได้รับการพัฒนามาก่อน พ.ศ. 2520 เริ่มจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จสำหรับภาคเหนือ ภาคใต้ และสี่จังหวัดภาคใต้ ในช่วง พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จ สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสำหรับภาคเหนือให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น

การศึกษาผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานนี้ มีวิธีจัดเป็นประเภทชั้นเรียนและอาสาสมัครเรียนสอน ประเภทชั้นเรียนส่วนใหญ่ครูประจำการในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้สอน และบุคคลภายนอกเป็นผู้สอนบ้าง เช่น นักศึกษาวิทยาลัยครู นายทหาร (ทำการสอนในหน่วยทหาร) ประเภทอาสาสมัครเรียนสอน ส่วนใหญ่ใช้ครูอาสาสมัครสอนตามบ้าน หรือสถานที่ที่รวมกลุ่มสะดวก

การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีแต่เดิมอีกโครงการหนึ่งคือ "การศึกษาสายสามัญ" ระดับ 1-2 ซึ่งเทียบเท่า ป.2 และ ป.4 ตามลำดับ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น "การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 1-2" สำหรับใช้ในเมือง

2. การศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ที่มีความรู้พื้นฐานในข้อ 1. แล้ว มีโอกาสที่จะศึกษาต่อไปใน 3 ระดับคือ

2.1 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 (ประณปีที่ 6)

2.2 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 (มัธยมปีที่ 3)

2.3 การศึกษาผู้ใหญ่ (สายสามัญ) ระดับ 5 (มัธยมปีที่ 6)

ข้อ 2.1 และ 2.2 นั้น ได้พัฒนาจากการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 3 และ 4 เดิมการศึกษาต่อเนื่องนี้อาจเลือกเรียนได้เป็น 3 รูปแบบคือ 1) แบบชั้นเรียน 2) แบบวิทยุและโทรทัศน์ และ 3) แบบสอนเทียบ (การศึกษานอกโรงเรียนประเภทคคลาภายนอก)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรสายสามัญใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน และ 2) หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2530

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2530 นั้น แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

- 1) ระดับประถมศึกษา 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ส่วนวิธีการเรียนตามหลักสูตรเหล่านี้ได้กำหนดไว้ 3 วิธีคือ 1) แบบชั้นเรียน 2) แบบทางไกล และ 3) แบบเรียนด้วยตนเอง

การปรับปรุงใหม่นี้ มีผลทำให้เลิกใช้หลักสูตรเดิมคือ หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 1-4 และการศึกษาสายสามัญระดับ 5 โดยอ้างเหตุผลว่าจะเพิ่มจำนวนนักศึกษาสายสามัญและเกิดความเสมอภาคในการเรียนไม่ว่าจะเรียนในรูปแบบใด

กิจกรรมประเภทข่าวสารข้อมูล

1. ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดประชาชนมีทั้งระดับจังหวัด และอำเภอ ระดับจังหวัดที่ห้องสมุดครบทุกจังหวัด แต่ระดับอำเภามีเพียง 333 แห่ง นอกจากจะบริการการอ่านให้ประชาชนโดยทั่วไปแล้ว ห้องสมุดประชาชนได้จัดมุมหนังสือไว้สำหรับเด็กโดยเฉพาะ นอกจากนั้นยังมีมุมสื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษานอกระบบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.)

2. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและประจำวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้อ่านหนังสือเพื่อคงสภาพการอ่าน ไม่ให้ลืมหนังสือ และมีโอกาสได้รับความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การจัดและดำเนินการมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเป็นผู้จัดสร้างและดูแลโดยทางราชการจัดงบประมาณให้ซื้อหนังสือพิมพ์วันละ 2 ฉบับ นอกจากนั้นยังมีวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ได้รับบริจาคจากภายนอก หรือชาวบ้านช่วยกันหาให้แก่อ่านๆ ด้วย

3. ศูนย์รับบริจาคหนังสือ เป็นหน่วยรับบริจาคจัดตั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่รับบริจาคหนังสือจากประชาชน เพื่อส่งไปยังห้องสมุดและที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและวัด ดำเนินการรับบริจาคโดยตรงจากประชาชน จัดตั้งรับบริจาคและออกมารับบริจาคในวัดหยุดเสาร์-อาทิตย์ นอกจากนั้นยังใช้วิธีทอดผ้าป่าหนังสือเพื่อรับบริจาคอีกทางหนึ่งด้วย

4. หน่วยโสตทัศนศึกษา ออกเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนในชนบทโดยการนำภาพยนตร์ สไลด์ เทป โทรทัศน์ เกี่ยวกับงานการศึกษาออกโรงเรียน และงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ และความรู้ทั่วไป ออกไปฉายในบางครั้ง ได้จัดนิทรรศการ และบริการห้องสมุด

5. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จัดระบบการวิทยุกระจายเสียงสำหรับประชาชน และรายการวิทยุโรงเรียน รายการวิทยุสำหรับประชาชน เสนอข่าวสารความรู้ ความบันเทิง เช่น การอาชีพ สุขภาพอนามัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรม คณิตศาสตร์ วรรณกรรม สอนภาษา และข่าว นอกจากนั้นมียุทธการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการวิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา ผลิตภาพยนตร์ สไลด์ และภาพเคลื่อนไหว

6. ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา มุ่งให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม จัดพิพิธภัณฑ์สำหรับเยาวชน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ และพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ ดำเนินงานไม่จำกัดเฉพาะในเมืองหลวงหรือเมืองหลัก แต่พยายามขยายบริการไปสู่ประชาชนที่อยู่ห่างไกล โดยใช้พิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่

กิจกรรมประเภทเพิ่มทักษะและความรู้

1. การฝึกอบรมวิชาชีพ จัดดำเนินการเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทประจำที่และเคลื่อนที่ ประเภทประจำที่ จัดสอนโดยใช้อาคารและสถานที่ของโรงเรียนภาคกลางวัน โดยอาศัยครู อาจารย์

วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีอยู่แล้ว หลักสูตรมีระยะเวลาระหว่าง 50-150 ชั่วโมง ประเภทเคลื่อนที่ สังกัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ส่งเป็นหน่วยย่อยออกไปบริการประชาชนในชนบท หรือที่ห่างไกล สอนโดยใช้หลักสูตรเดียวกับโรงเรียนประจำที่

การฝึกวิชาชีพของกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตน หรือนำไปใช้ประกอบอาชีพโดยตนเอง หรือ ร่วมกับผู้อื่น หรือนำไปประกอบอาชีพรับจ้าง

2. กลุ่มสนใจ เป็นวิธีฝึกอบรมระยะสั้นหลักสูตรไม่เกิน 30 ชั่วโมง และจบในตัวเอง ทางราชการเป็นผู้จ้างค่าตอบแทนให้แก่วิทยากร แต่ผู้เรียนจะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม มาเอง โครงการนี้เริ่มจัดเมื่อ พ.ศ. 2526 และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึง ปี พ.ศ. 2529 มีผู้รับบริการจำนวน 159,053 คน แยกเป็นฝึกอบรมวิชาศรัทธมร้อยละ 65.20 อุตสาหกรรม ร้อยละ 16.10 การช่างทั่วไป และธุรกิจร้อยละ 2.00 เกษตรกรรมร้อยละ 5.80 อื่น ๆ ร้อยละ 10.90

3. การฝึกอบรมอื่น ๆ โครงการที่ทำเป็นประจำคือ การอบรมผู้ประสานงานระดับ ท้องถิ่น (หมายถึงคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านหรือตำบล ซึ่งรับผิดชอบในด้านการศึกษา) ผู้ใหญ่ ในชนบท (เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่) คณะกรรมการที่อ่าน หนังสือประจำหมู่บ้าน (เพื่อให้สามารถจัดและดูแลที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ) นอกจากนั้น ยังมีการอบรมบุคคลที่เป็นวิทยากรอีกหลายโครงการ เช่น ครูผู้สอนการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ครู ผู้สอนวิชาชีพและกลุ่มสนใจ ฯลฯ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

ประทีป อึ้งทรงธรรม (2524 : 55) ได้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแออัด คลองเตย เขตคลองเตย สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 10 ประเภทคือ ปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาด้าน เศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว-เด็ก-เยาวชน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้าน

อัคคีภัย ปัญหาอาชีพการรวมและยาเสพติด ปัญหาการดำรงอยู่ของชุมชน ปัญหาด้านสังคมและการเมือง และปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรภายในชุมชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2524 : 12) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของเด็กเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนแออัดคลองเตย พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีอายุน้อยมีถึงร้อยละ 47 ของประชากรในชุมชนที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี และพบว่ามีกลุ่มเยาวชนบางส่วนที่ได้รับการศึกษาและมีบางส่วนที่ออกกลางคัน และมีแนวโน้มที่จะติดยาเสพติดเนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนที่มีสูงมาก

บำรุง สุขพรรณ (2526 : 112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับประชากรนอกโรงเรียนทั้งในเขตเมืองและชนบท พบว่าสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในเขตเมืองแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ความต้องการด้านกายภาพ ได้แก่ ความต้องการประปา ทางเดินเท้าในชุมชน ไฟฟ้า ถนน การครอบครองที่ดิน และการสาธารณสุข และความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ต้องการรายได้เพิ่ม มีอาชีพที่มั่นคง อบรมอาชีพ ระยะเวลา มีอาชีพระยะยาว การศึกษาสูงขึ้น การป้องกันและการรักษาสุขภาพ

มหาวิทยาลัยมหิดล (2526 : 2) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง ของชุมชนในเขต 11 จังหวัดคือ นครปฐม สมุทรสาคร นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม กาญจนบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และอยุธยา พบว่า หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่มักมีการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา มีขนาดของครอบครัวโดยเฉลี่ย 7 คน รายได้เฉลี่ย 30,500 บาทต่อปี และมีอาชีพหลักคือ การทำนา ทำไร่ ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์

สมพงษ์ พัดบุญ (2527 : 62 - 63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแออัดในเขตคลองเตยกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นภายในชุมชนแออัด คือ ปัญหาความสะอาดและสุขภาพอนามัย ปัญหาความยากจน ปัญหาการขาดสารอาหารขาดโภชนาการ และพบว่าโรคที่เป็นมากที่สุดคือ โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร การขาดสารอาหาร และการได้รับสารพิษ คนชรา มักจะมีสุขภาพไม่ดีเนื่องจากทำงานหนักเมื่อตอนวัยหนุ่มสาว จากการศึกษาในกลุ่มเยาวชน พบว่า เด็กอายุ 7-15 ปี ได้รับการศึกษาร้อยละ 69.00 อีกร้อยละ 31.00 ไม่ได้รับการศึกษา และในจำนวนเด็กที่ได้รับการศึกษานี้ ร้อยละ 54.00 เป็นเด็กที่ออกกลางคัน และที่เหลืออีกร้อยละ 46.00 ไม่เคยเข้าเรียนในระบบโรงเรียนเลย

✓ สมหมาย วันสอน (2527 : 95) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวของประชาชนในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้ของหัวหน้าครอบครัวเฉลี่ยเดือนละ 3,700 บาท และค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวเดือนละ 3,000 บาท และได้ให้ข้อคิดเห็นว่าแม้รายได้ของหัวหน้าครอบครัวในชุมชนแออัดจะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ก็เพียงพอที่จะใช้จ่ายภายในครอบครัวและยังมีเงินเหลือพอที่จะเก็บออมด้วย

✓ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และคนอื่น ๆ (2527 : 24 - 25) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับอาชีพของประชาชนในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพส่วนใหญ่เมื่อแบ่งตามลักษณะงานจะทำงานในภาคไม่เป็นทางการ (Informal Sector) เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Laboures) และเป็นแรงงานกึ่งฝีมือ (Semiskilled Laboures) ซึ่งมีอาชีพต่าง ๆ ดังนี้ อาชีพทั่วไปร้อยละ 51.00 อาชีพค้าขายร้อยละ 16.40 อาชีพรับราชการร้อยละ 6.90 อาชีพขับรถรับจ้างร้อยละ 3.30 อาชีพเสริมสวย/ทำผมร้อยละ 1.20 อาชีพรับเหมาก่อสร้างร้อยละ 0.50 อาชีพบริการร้อยละ 0.30 และอาชีพแม่บ้านร้อยละ 2.10

✓ สมสุข บุญยะบัญชา (2528 : 4) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีรายได้ไม่สม่ำเสมอและไม่แน่นอน เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถมีที่อยู่เป็นของตนเองได้ ในขณะที่ความต้องการ (Demand) มากขึ้น และพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือนต่อครอบครัว

✓ เทียนฉาย กิระนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2529 : 8 - 9) ได้ศึกษาถึงแนวโน้มของประชาชนในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในอนาคต พบว่า ประชากรในวัยเด็กจะเริ่มลดจำนวนลง จะทำให้การจัดการศึกษาภาคบังคับโดยเฉพาะประชากรที่มีอายุ 6-11 ปี เป็นร้อยละ 100.00 ส่วนประชากรในวัยมัธยมศึกษา อาจจะเป็นภาระหนักอยู่ต่อไป ข้อมูลสนเทศจะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น ขณะที่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนจะมุ่งไปที่ "คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น" ค่านิยมที่พึงปรารถนา คือ ความสำเร็จในชีวิต แต่ที่ไม่ปรารถนา คือ การได้รับอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2530 : 28) ได้จัดประชุมสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษา
นอกระบบในชุมชนเมือง สรุปได้ว่าการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในแหล่งชุมชน
แออัด จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและขอบข่ายกว้างขวาง เพื่อให้หน่วยงานที่เข้าร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิต
สามารถเลือกใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน โดยมีหลักสูตร 2 ประเภทคือ หลักสูตร
ที่มีสภาพปัญหาเป็นหลัก คือให้รู้จักสภาพที่เป็นปัญหา คิดหาวิธีแก้ไขหรือร่วมมือกันระหว่างประชาชน
ในชุมชน และหลักสูตรที่มีวิชาชีพเป็นหลัก โดยเน้นให้มีการประกอบอาชีพตามความต้องการของ
ประชาชนหลังจากที่ฝึกอาชีพจบแล้ว

มหาวิทยาลัยมหิดล (2530 : 18) ได้ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร
มหานคร พบว่า สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปไม่ถูกสุขลักษณะ มีสภาพเสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
ของประชาชน เช่น มีน้ำเน่าตื้นเขิน มีขยะกระจัดกระจายและส่งกลิ่นเหม็น สภาพบ้านเรือน
ก่อสร้างด้วยวัสดุที่ไม่ถาวร ขาดระเบียบ ปลุกติดกัน และพบว่าในด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวก
ชุมชนมีมากพอสมควร เช่น โทรศัพท์สาธารณะ เครื่องดับเพลิง ร้านขายยา ตู้ยา ร้านขายของชำ
แผงขายหนังสือพิมพ์ ร้านขายน้ำแข็ง กาแฟ ฯลฯ

ศิริวรรณ ศิริบุญ และจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย (2531 : 114 - 115) ได้ศึกษา
เปรียบเทียบชุมชนแออัดที่พัฒนาแล้วและยังไม่ได้พัฒนา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า
ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้พักอาศัยในเขตชุมชนแออัดทั้งสองแห่งไม่มีความ
แตกต่างกันมากนัก แต่ความแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือ ความแตกต่างในเรื่องสุขภาพ สภาพ
แวดล้อมทางกายภาพ การอนามัยและพฤติกรรมทางด้านอนามัย ผลการศึกษาเปรียบเทียบชุมชน
แออัดทั้งสองแห่งแสดงว่าการสุขภาพ การปรับปรุงสภาวะแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนพฤติกรรม
ทางด้านสุขภาพและการอนามัยของผู้พักอาศัยในเขตชุมชนแออัดที่พัฒนาแล้ว อยู่ในระดับที่ดีกว่าผู้
พักอาศัยในเขตชุมชนแออัดที่ยังไม่ได้พัฒนา

อรทัย อาจอ่ำ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาชุมชนเชิงกี : วิถีชีวิตและกระบวนการ
พัฒนาสู่การพึ่งตนเอง การศึกษาครั้งนี้อยู่บนแนวคิดที่ว่า ชุมชนมีศักยภาพและขีดความสามารถที่
จะแก้ไขปัญหาค้นหาพื้นฐานของชุมชนร่วมกัน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการบันทึกประจำวัน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้มี

รายได้น้อย หรือชาวชุมชนซึ่งก็ มีศักยภาพและความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตนให้ดีขึ้นถ้ามีโอกาสให้แก่วางเขา

เฉลิมศักดิ์ สุภาพล และคนอื่น ๆ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยหลักคหกรรมศาสตร์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในชุมชนสุขสวัสดิ์ 29 เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยหลักคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน คือ การเตรียมเจ้าหน้าที่ การเตรียมชุมชน การวินิจฉัยชุมชน การเฝ้าระวังทางโภชนาการ บริการขั้นพื้นฐาน การจัดบ้านและบริเวณ และการประเมินผล

สุนันทา สุวรรณโณม และคนอื่น ๆ (2533 : 65- 66) ได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ที่ชุมชนบางกะเจ้า พบว่า หัวหน้าครอบครัวมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 16.10 จบระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 12.70 ไม่จบชั้นประถมศึกษา ที่เหลืออีกร้อยละ 11.30 จบสูงกว่ามัธยมศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัวร้อยละ 46.00 รับจ้างบริษัทเอกชนร้อยละ 3.11 รับราชการร้อยละ 11.80 รัฐวิสาหกิจร้อยละ 9.90 และส่วนตัวร้อยละ 1.10 ด้านการฝึกอบรม พบว่า ต้องการฝึกอบรมร้อยละ 14.20 และไม่ต้องการฝึกอบรมร้อยละ 85.80

สำนักพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร (2534 : 30) ได้ศึกษาความต้องการด้านอาชีพในชุมชนแออัด ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากชุมชนแออัดประเภทชุมชนบุกรุก จำนวน 3 ชุมชน และชุมชนเป้าหมาย จำนวน 2 ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า มีอาชีพที่เด็กและเยาวชนที่ต้องการฝึก 3 อันดับแรก มีจำนวน 5 วิชา คือ ช่างวิทยุ-โทรทัศน์ ช่างไฟฟ้า ประกอบอาหาร เสริมสวย และตัดเย็บเสื้อผ้า สำหรับวิชาชีพที่สตรีในชุมชนต้องการฝึกอาชีพ อันดับหนึ่ง คือ วิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า รองลงมา คือ การประกอบอาหาร และอันดับสามมี 4 วิชาชีพ คือ ช่างเสริมสวย ช่างเย็บอุตสาหกรรม ช่างไฟฟ้า และดอกไม้ประดิษฐ์

โสภา (ชูพิกุลชัย) ชปีลมันน์ และคนอื่น ๆ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงรูปแบบของชุมชนแออัดที่พึงปรารถนา ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสัมภาษณ์กลุ่ม

เป้าหมายอันได้แก่ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนแออัด 10 ชุมชน จาก 10 เขตการปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่ครอบครัวส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลืออันเร่งด่วน เพื่อให้เกิดสภาพชุมชนที่พึงปรารถนา คือ ต้องการเห็นสภาพแวดล้อมรอบบ้านสะอาด ปราศน้ำเน่าและยุง ต้องการมีบ้านและที่ดิน

สำนักงานเขตดุสิต (2536 : 2) ได้เปิดฝึกอบรมวิชาชีพประชาชนในชุมชน วันที่ 4 เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2536 พบว่า วิชาชีพที่ประชาชนให้ความสนใจและสมัครเข้ารับการอบรมมากที่สุดคือ วิชาตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี หลักสูตร 1 จำนวน 88 คน รองลงมาคือ วิชาดีไซน์แบบเสื้อผ้า จำนวน 34 คน และวิชาช่างไฟฟ้าจำนวน 24 คน รวมทั้งสิ้น 146 คน

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคลินาร์ด (Clinard. 1966 : 4) ได้ศึกษาถึงลักษณะแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชนเมืองพบว่า การจัดตั้งบ้านเรือนมีความหนาแน่นมากอาคารถูกทอดทิ้งให้เสื่อมโทรมลง และมักเป็นบ้านที่สร้างขึ้นด้วยวัสดุไม่มั่นคง ไม่มีความเหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัย แต่คนที่มีรายได้น้อยจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในสภาพดังกล่าว ซึ่งมีสภาพแวดล้อมไม่ถูกสุขลักษณะ อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้

จากการศึกษาของฮาร์ริส (Harris. 1970 : 2631-A - 2633-A) เกี่ยวกับบทบาทในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนของรัฐจอร์เจีย โดยพบว่า ประชาชนมีความต้องการความรู้ที่จะใช้ในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย อาหารและโภชนาการ

จากการศึกษาถึงโอกาสที่ผู้อพยพจากชนบทเข้ามาทำงานในเมืองจะได้กลับถิ่นที่อยู่เดิมในชนบทนั้น บรูเนอร์ (Bruner. 1972 : 226) ได้ศึกษาจากประชาชนที่อยู่ในเมืองใหญ่ 3 เมืองในประเทศอินโดนีเซีย พบว่า โอกาสที่พวกเขาเหล่านี้จะได้กลับบ้านมีน้อยมาก และเมื่อมีโอกาสเดินทางกลับบ้านในชนบทจะใช้เวลาอยู่ในชนบทเป็นช่วงเวลาระยะสั้น รายได้ส่วนใหญ่จะส่งไปให้ครอบครัว โอกาสที่จะได้กลับบ้านนั้นอยู่ในช่วงการทำงาน และเมื่อมีประเพณีสำคัญในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามพวกเขาได้ให้ความเห็นว่า สภาพแวดล้อมในชนบทดีกว่าสภาพแวดล้อมในเมือง

บัตเตอร์เวิร์ท (Butterworth. 1972 : 39) ได้ศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของผู้อพยพจากชนบทสู่เมืองของประเทศเม็กซิโก พบว่า ครั้งแรกที่อพยพเข้าในเมืองจะเข้ามาพักอาศัยกับญาติหรือเพื่อน เมื่อได้งานทำแล้วโอกาสที่จะได้กลับบ้านในชนบทจะอยู่ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวหรือวางแผนที่จะกลับบ้านในช่วงที่ออกจากงานแล้ว

ลินน์ (Linn. 1980 : 31) ได้ศึกษาถึงลักษณะของชุมชนแออัดในประเทศกลุ่มโลกที่สามซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของไคลน์นาร์ด (Clinard) ดังนี้

1. ผู้ที่อาศัยอยู่ในสลัมมีรายได้น้อย และการศึกษาต่ำ
2. อาชีพที่ทำมีรายได้น้อย
3. มีอาชญากรรมสูงในสลัม
4. อาศัยอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น และมีพื้นที่ใช้สอยจำกัด
5. ผู้ที่อาศัยอยู่ในสลัมมาจากเมืองเล็ก ๆ ที่อยู่ส่วนภูมิภาค
6. ลักษณะการใช้ที่ดินไม่เป็นสัดส่วนปะปนกันทั้งการด้านพาณิชย์กรรม ที่อยู่อาศัย และ

อุตสาหกรรม

7. ขาดปัจจัยบริการเพื่อประชาชน เช่น สวนสาธารณะ และสนามเด็กเล่น
8. มีการสัญจรไปมาสับสน
9. มีอาคารทรุดโทรม
10. ขาดสิ่งที่เป็นด้านสาธารณสุขโรค และสาธารณสุขการ

กักเลอร์ (Gugler. 1982 : 90) ได้ศึกษาถึงสาเหตุที่ประชาชนในประเทศกลุ่มลาตินอเมริกาอพยพมาสู่เมืองเป็นจำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่มองว่า เกิดจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก เพราะการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองโอกาสที่จะได้งานทำที่มีรายได้มาก ๆ ย่อมมีความเป็นไปได้สูง แต่งานที่ทำอยู่ชนบทได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่าในเมืองจึงจำเป็นต้องอพยพเข้ามา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับประชาชนในชุมชนแออัดนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงความต้องการของประชาชน และปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้

กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามเป้าหมายมากที่สุด จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดอาจมีความต้องการ เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันตามสภาพของแต่ละบุคคล เช่น เพศ สถานภาพสมรส อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่ตั้งของชุมชน เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึงความต้องการของประชาชนในชุมชนแออัดเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการวางแผนจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนแออัดมากที่สุดต่อไป

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ว่า

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีเพศแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน

7. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่มีสภาพการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นจำนวน 30 ชุมชน จำนวนประชากร 18,746 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่มีสภาพการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 404 คน ให้ความคลาดเคลื่อนระดับ .05 ตามสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน กลุ่มตัวอย่าง

N แทน ประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อน

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 296; อ้างอิงมาจาก Yamane. 1967 : 886 - 887)

เมื่อคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ซึ่งมีรายละเอียดในการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. แบ่งชุมชนแออัดที่ตั้งอยู่ในเขตดุสิตออกเป็น 2 ขนาด คือ ชุมชนแออัดขนาดเล็ก และชุมชนแออัดขนาดกลาง โดยถือตามเกณฑ์การแบ่งขนาดของชุมชนของกรุงเทพมหานคร (สำนักงานโยธาและแผนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 109)

1.1 ชุมชนแออัดขนาดเล็ก ได้แก่ ชุมชนพิทักษ์ ชุมชนวัดโบสถ์สามเสน ชุมชนพัฒนาซอยสินทรัพย์ ชุมชนซอยสันติสุข ชุมชนซอยมิตรอนันต์ ชุมชนตรงข้ามกรมสรรพสามิต ชุมชนสุดซอยร่วมจิตต์ ชุมชนซอยร่วมจิตต์ 3 ชุมชนตรอกคันไผ่ ชุมชนหลังวัดสวัสดิ์วารี่สีมาราม ชุมชนหน้าวัดสวัสดิ์วารี่สีมาราม ชุมชนซอยคานเรือ ชุมชนหน้าวัดราชาธิวาส ชุมชนข้างศาล แขวงพระนครเหนือ ชุมชนบริเวณบ้านพักส.ส.๗ ชุมชนซอยมิตรคาม ชุมชนตรอกตะกั่วดิษฐ์ และชุมชนวัดน้อยนพคุณ รวม 19 ชุมชน

1.2 ชุมชนแออัดขนาดกลาง ได้แก่ ชุมชนพัฒนาซอยระนองกลาง ชุมชนหลังวชิรพยาบาล ชุมชนซอยราชพัสดุ ชุมชนหลังตลาดวัดจันทร์สามเณร ชุมชนสุขโขทัยซอย 1 ชุมชนซอยโชดา ชุมชนซอยสีคาม ชุมชนข้างวัดสุคันธาราม ชุมชนถนนสุคันธาราม ชุมชนวัดเทวราชกุญชร ชุมชนวัดประชา-ระบือธรรม และชุมชนหลังบ้านนังคศิลา รวม 11 ชุมชน

2. สุ่มอย่างง่ายชุมชนแออัดขนาดเล็กมา 3 ชุมชน และชุมชนแออัดขนาดกลางมา 2 ชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ชุมชนแออัดขนาดเล็ก ได้แก่ ชุมชนตรอกตะกั่วดิษฐ์ ชุมชนพัฒนาซอยสินทรัพย์ และชุมชนหลังวัดสวัสดิ์วารี่สีมาราม รวม 3 ชุมชน

2.2 ชุมชนแออัดขนาดกลาง ได้แก่ ชุมชนถนนสุคันธาราม และชุมชนวัดประชา-
ระบือธรรม รวม 2 ชุมชน

3. เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยของการสุ่ม โดยสุ่มตามบ้านเลขที่
ไปเรื่อย ๆ เช่น 1, 5, 10 ... แล้วเลือกสมาชิกในครอบครัวเพียง 1 คนเท่านั้น หากได้
จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่ครบเมื่อสุ่มหนึ่งรอบแล้วจะทำการสุ่มเพิ่มขึ้น โดยสุ่มบ้านเลขที่ เช่น 2,
6, 11... จนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบ

4. เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสกระจายครอบคลุมอยู่ในประชาชนทุก ๆ ช่วงอายุ
และให้มีจำนวนเท่า ๆ กันในแต่ละช่วงอายุ จึงกำหนดให้ในแต่ละช่วงอายุมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 101 คน รวมทั้งสิ้น 404 คน มีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของชุมชน

ชื่อชุมชน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ชุมชนแออัดขนาดกลาง		
1. วัดประชาระบือธรรม	1,524	144
2. ถนนสุคันธาราม	1,300	120
ชุมชนแออัดขนาดเล็ก		
1. หลังวัดสวัสดีวารัสมาราม	587	60
2. พัฒนาซอยสินทรัพย์	526	48
3. ตรอกตระกุลศิษฐ์	324	32
รวม	4,261	404

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชุมชนและช่วงอายุ

ชุมชน	ช่วงอายุ				
	12-17 ปี	18-34 ปี	35-60 ปี	60 ปีขึ้นไป	รวม
วัดประชากรเอื้อธรรม	36	36	36	36	144
ถนนสุคันธาราม	30	30	30	30	120
หลังวัดสวัสดิวารสิมาราม	15	15	15	15	60
พัฒนาซอยสินทรัพย์	12	12	12	12	48
ตรอกตระกูลศิษฐ์	8	8	8	8	32
รวม	101	101	101	101	404

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาขอบเขตความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยแบ่งเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของประชาชนในที่อยู่ชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ

การกำหนดน้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อ กำหนดดังนี้

ต้องการมาก กำหนดให้ 3 คะแนน

ต้องการปานกลาง กำหนดให้ 2 คะแนน

ต้องการน้อย กำหนดให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมนอกจากข้อคำถามที่ได้นำเสนอไว้ในตอนที่สอง

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบร่าง โดยอาศัยข้อมูลจากข้อที่ 1 และ 2 เสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ตรวจสอบแก้ไขอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ไปทดลองใช้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร คือ ชุมชนวัดน้อยนพคุณ จำนวน 30 คน ซึ่งมีช่วงกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

6. นำแบบสัมภาษณ์ที่ไปทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นด้านความรู้พื้นฐานเท่ากับ 0.8961 ด้านข่าวสารข้อมูลเท่ากับ 0.8643 และด้านทักษะอาชีพเท่ากับ 0.8622 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.8742

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขอหนังสือราชการถึง ผู้อำนวยการเขตดุสิต เพื่อขอสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว
2. ดำเนินการอบรมผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นนักพัฒนาชุมชนจากสำนักงานเขตดุสิต จำนวน 5 คน โดยอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2536 โดยสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนแออัด 5 ชุมชน จำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่แล้วคำนวณค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษาของระบบโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง ต้องการน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง ต้องการปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายถึง ต้องการมาก
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย จำนวนกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มมาใช้ t-test จำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไปใช้ F-test และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังกล่าวโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X (Statistical Package for the Social Sciences Version-X)

4. สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เป็นข้อคำถามปลายเปิดใช้วิธีวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. สถิติสำหรับการตรวจสอบเครื่องมือ โดยการหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (ชูศรี วงศ์วัณณะ. 2523 : 98 - 99) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับ

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน ค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์เครื่องมือ

2.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.1.1 มัชฌิมเลขคณิต หรือค่าเฉลี่ย (พิตร ทองชั้น. 2525 : 194 -

195)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคน

2.1.2 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ.

2529 : 186)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนคะแนนทั้งหมดหรือประชาชนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

2.2.1 เปรียบเทียบแตกต่างกันของคะแนนเฉลี่ยระหว่างตัวแปรสองกลุ่ม

โดยใช้ t-test (เชิดศักดิ์ ไชวาสินธุ์. 2527 : 89)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t-distribution

$\bar{X}_1, \bar{X}_2$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

S_1^2, S_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

n_1, n_2 แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มที่ 2

2.2.2 ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of

Variance) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่าสองกลุ่ม โดยใช้

F-test (ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ. 2529 : 186)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F แทน ความแตกต่างค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่าสองกลุ่ม

MS_B แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_W แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

ถ้าหากพบว่าพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้ Studentized-q-Statistic แบบนิวแมนคูลส์ (Newman-Keuls Method) (ประคอง การณสูตร. 2525 : 296 - 297)

$$q = \frac{\bar{T}_{\text{largest}} - \bar{T}_{\text{smallest}}}{\sqrt{MS_{\text{error}} / n}}$$

เมื่อ q แทน ค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่

$\bar{T}_{\text{largest}}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย Treatment ที่มากที่สุด

$\bar{T}_{\text{smallest}}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย Treatment ที่น้อยที่สุด

MS_{error} แทน Mean square ของความคลาดเคลื่อน

n แทน Harmonic Mean ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลและการ
แปลผล แบ่งออกเป็น 6 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพของประชาชนในชุมชนแออัด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัด

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามเพศ

4.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามสถานภาพสมรส

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามอายุ

4.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามระดับการศึกษา

4.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามอาชีพ

4.6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

4.7 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน
ในชุมชนแออัด จำแนกตามที่ตั้งของที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน
ในชุมชนแออัด

ตอนที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อสะดวกในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเพื่อให้การสื่อความหมายได้เข้าใจ
ตรงกัน ผู้วิจัยได้นำสัญลักษณ์มาใช้ในการวิจัยข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
F	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
SS	แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน Sum Square
MS	แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน หรือ Mean Square
df	แทน ชั้นของความเป็นอิสระหรือ Degree of Freedom
*	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์ของประชาชนในชุมชนแออัด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประชาชน
ในชุมชนแออัด เขตคูสิต จำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
ดังรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 รายละเอียดกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

สถานภาพของประชาชนในชุมชนแออัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 เพศหญิง	210	48.00
1.2 เพศชาย	194	52.00
รวม	404	100.00
2. สถานภาพสมรส		
2.1 โสด	184	54.50
2.2 คู่	215	53.20
2.3 หม้าย	5	1.20
รวม	404	100.00
3. อายุ		
3.1 ระหว่าง 12-17 ปี	101	25.00
3.2 ระหว่าง 18-34 ปี	101	25.00
3.3 ระหว่าง 35-60 ปี	101	25.00
3.4 สูงกว่า 60 ปี	101	25.00
รวม	404	100.00

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานภาพของประชาชนในชุมชนแออัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา		
4.1 ไม่รู้หนังสือ	14	3.50
4.2 ต่ำกว่าประถมศึกษา	31	7.70
4.3 ประถมศึกษา	306	75.70
4.4 มัธยมศึกษา	43	10.60
4.5 สูงกว่ามัธยมศึกษา	10	2.50
รวม	404	100.00
5. อาชีพ		
5.1 ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน	94	23.30
5.2 รับจ้าง	142	35.10
5.3 ค้าขาย	140	34.70
5.4 รับราชการ	9	2.20
5.5 อื่น ๆ	19	4.70
รวม	404	100.00

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานภาพของประชาชนในชุมชนแออัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. รายได้ต่อเดือน		
6.1 ไม่มีรายได้	13	3.20
6.2 ต่ำกว่า 3,000 บาท	229	56.70
6.3 ตั้งแต่ 3,001-6,000 บาท	134	33.20
6.4 ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท	16	4.00
6.5 สูงกว่า 9,000 บาท	12	3.00
รวม	404	100.00
7. ที่ตั้งของที่อยู่อาศัย		
7.1 อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดเล็ก	140	34.70
7.2 อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดกลาง	264	65.30
รวม	404	100.00

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานภาพของประชาชนในชุมชนแออัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
8. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
8.1 ต่ำกว่า 5 คน	84	20.80
8.2 ตั้งแต่ 5-7 คน	318	78.70
8.3 สูงกว่า 7 คน	2	0.50
รวม	404	100.00

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนแออัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ เป็นหญิงจำนวน 210 คน เป็นชาย 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 และร้อยละ 52.00 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า มีสถานภาพโสดจำนวน 184 คน คู่จำนวน 215 คน หม้ายจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50, 53.20 และ 1.20 ตามลำดับ จำแนกตามอายุ พบว่า มีอายุระหว่าง 12-17 ปี อายุระหว่าง 18-34 ปี อายุระหว่าง 35-60 ปี และอายุสูงกว่า 60 ปี มีจำนวนเท่ากันคือ 101 คน แต่ละช่วงอายุคิดเป็นร้อยละ 25.00 เท่ากัน

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษาไม่รู้หนังสือจำนวน 14 คน ต่ำกว่าประถมศึกษาจำนวน 31 คน ประถมศึกษาจำนวน 306 คน มัธยมศึกษาจำนวน 43 คน และสูงกว่ามัธยมศึกษาจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50, 7.70, 75.70, 10.60 และ 2.50 ตามลำดับ จำแนกตามอาชีพ พบว่า มีอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชนจำนวน 94 คน รับจ้างจำนวน 142 คน ค้าขายจำนวน 140 คน รับราชการจำนวน 9 คน และอื่น ๆ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30, 35.10, 34.70, 2.20 และ 4.70 ตามลำดับ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ไม่มีรายได้จำนวน 13 คน ต่ำกว่า 3,000 บาทจำนวน 229 คน ตั้งแต่ 3,001-6,000

บาทจำนวน 134 คน ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาทจำนวน 16 คน และสูงกว่า 9,000 บาทจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20, 56.70, 33.20, 4.00 และ 3.00 ตามลำดับ จำแนกตามที่ตั้งของที่อยู่อาศัย พบว่า อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดเล็กจำนวน 140 คน อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดกลางจำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 34.70 และ 65.30 ตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่ำกว่า 5 คนจำนวน 84 คน ตั้งแต่ 5-7 คน จำนวน 318 คน และสูงกว่า 7 คนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80, 78.70 และ 0.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด

การวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต จำแนกตามความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบเกณฑ์ระดับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายถึง ระดับความต้องการมาก
2. คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง
3. คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง ระดับความต้องการน้อย

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน
ในชุมชนแออัดในแต่ละด้านและโดยส่วนรวม

ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.
ด้านความรู้พื้นฐาน	2.27	0.11
ด้านข่าวสารข้อมูล	2.34	0.25
ด้านทักษะอาชีพ	1.83	0.20
รวม	2.13	0.14

จากตาราง 4 แสดงว่า ระดับความต้องการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนแออัด มีระดับความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลอยู่ในระดับสูง มีระดับความต้องการด้าน
ความรู้พื้นฐานและด้านทักษะอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.83-2.34

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวม ประชาชนในชุมชนแออัดมีระดับความต้องการทางด้านศึกษา
นอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน
ในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน

ความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน	$\bar{X}$	S.D.
1. ต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับประถมศึกษา	1.84	0.92
2. ต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	2.26	0.66
3. ต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1.86	0.87
4. ต้องการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบเรียนด้วยตนเอง	2.25	0.76
5. ต้องการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบเรียนทางไกล	2.36	0.60
6. ต้องการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบเรียนนันทนเรียน	1.38	0.76
7. ต้องการสถานที่เรียนในชุมชน	2.82	0.42
8. ต้องการสถานที่เรียนที่สำนักงานเขตคลุส	1.38	0.56
9. ต้องการสถานที่เรียนที่โรงเรียนใกล้ชุมชน	1.75	0.71
10. ต้องการให้มีอาสาสมัครเคสสอนในชุมชน	2.86	0.38
11. ต้องการให้มีการสอนแบบกลุ่มสนใจ	2.79	0.44
12. ต้องการเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00-16.00 น.	2.76	0.63
13. ต้องการเรียนในวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 16.00-19.00 น.	1.41	0.72
14. ต้องการให้มีการแนะแนวเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในระดับต่าง ๆ	2.60	0.54
15. ต้องการเรียนเพิ่มเติมเพื่อป้องกันการลืมนักหนังสือ	2.58	0.56
16. ต้องการความรู้พื้นฐานเพื่อการอ่านออกเขียนได้ และ คิดเลขเป็น	2.47	0.63
17. ต้องการให้มีการจัดทุนการศึกษาต่อโดยรัฐบาลหรือเอกชน	2.87	0.34

ตาราง 5 (ต่อ)

ความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน	$\bar{X}$	S.D.
18. ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมือง	1.79 2.57	0.53
รวม	2.27	0.11

จากตาราง 5 แสดงว่า ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน ข้อที่มีระดับความต้องการมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ ต้องการมีการจัดทุนการศึกษาต่อโดยรัฐบาลหรือเอกชน ต้องการให้มีอาสาสมัครเดินสอนในชุมชน และต้องการสถานที่เรียนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87, 2.86 และ 2.82 ตามลำดับ ข้อที่มีระดับความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการเรียนด้วยวิธีเรียนแบบเรียนในชั้นเรียน และต้องการสถานที่เรียนที่สำนักงานเขตคูสิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.38 เท่ากัน

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมพบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน
ในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล

ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูล	$\bar{X}$	S.D.
1. ต้องการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	2.77	0.42
2. ต้องการหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย	2.74	0.45
3. ต้องการให้มีกล่องแสดงความคิดเห็นในชุมชน	2.64	0.53
4. ต้องการบอร์ดประชาสัมพันธ์	2.73	0.47
5. ต้องการห้องสมุดเคลื่อนที่	2.47	0.57
6. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะประจำชุมชน	1.87	0.69
7. ต้องการมีส่วนร่วมในการเสนอข่าวสารข้อมูล	2.63	0.65
8. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ	2.20	0.81
9. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากโทรทัศน์	2.53	0.63
10. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภาพยนตร์	1.11	0.34
11. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ต่าง ๆ เช่น วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น	2.70	0.58
12. ต้องการให้มีการจัดอบรมสัมมนาด้านการกระจายข่าวสาร ข้อมูล	2.18	0.76
13. ต้องการให้มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านต่าง ๆ	2.53	0.57
14. ต้องการความรู้ด้านกฎหมายการเลือกตั้ง	2.54	0.66
15. ต้องการความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจร	1.71	0.75

ตาราง 6 (ต่อ)

ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูล	$\bar{X}$	S.D.
16. ต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยและการใช้เครื่องดับเพลิง	2.90	0.34
17. ต้องการความรู้ด้านกฎหมายแรงงาน	2.41	0.78
18. ต้องการความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดและโรคเอดส์	2.10	0.75
19. ต้องการความรู้ด้านสุขภาพอนามัย การดูแลและโรคเอดส์	2.10	0.75
20. ต้องการความรู้ด้านกองทุนยา	2.32	0.79
21. ต้องการความรู้ด้านการสหกรณ์	2.10	0.80
22. ต้องการความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว	2.02	0.89
23. ต้องการความรู้ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม	2.00	0.75
24. ต้องการความรู้ด้านการพยาบาลเบื้องต้น	2.51	0.71
25. ต้องการความรู้ด้านการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา	2.02	0.73
26. ต้องการความรู้ด้านการรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อมและการป้องกันมลพิษ	1.93	0.67
27. ต้องการความรู้ด้านการป้องกันการโจรกรรมทรัพย์สิน	2.86	0.42
รวม	2.34	0.25

จากตาราง 6 แสดงว่า ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูลที่มีระดับความต้องการมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ ต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยและการใช้เครื่องดับเพลิง ต้องการความรู้ด้านการป้องกัน

การโครงการทรัพย์สิน และต้องการที่อ่านหนังสือประจำชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90, 2.86 และ 2.77 ตามลำดับ ข้อที่มีระดับความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภาพยนตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.11

เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ย 2.34

ตาราง 7 (ต่อ)

ความต้องการด้านทักษะอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.
14. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างยนต์	1.30	0.64
15. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างก่อสร้าง	1.16	0.52
16. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างเสริมสวย	1.53	0.82
17. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	1.73	0.95
18. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม	1.43	0.72
19. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างตัดผม	1.30	0.58
20. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างเพอร์นิเจอร์	1.33	0.72
21. ต้องการฝึกวิชาชีพการประกอบรูปวิทยาศาสตร์	1.73	0.89
22. ต้องการฝึกวิชาชีพแพ้นท์ส	1.31	0.65
23. ต้องการฝึกวิชาชีพดอกไม้ขนมปัง	1.73	0.93
24. ต้องการฝึกวิชาชีพดอกไม้ประดิษฐ์	1.89	0.95
25. ต้องการฝึกวิชาชีพการทำอาหารและขนม	1.95	0.98
26. ต้องการฝึกวิชาชีพพิมพ์ดีด	1.31	0.59
27. ต้องการฝึกวิชาชีพคอมพิวเตอร์	1.25	0.63
รวม	1.83	0.20

จากตาราง 7 แสดงว่า ระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพของประชาชนในชุมชนแออัดข้อที่มีระดับความต้องการมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ ต้องการสถานที่ฝึกอาชีพในชุมชน ต้องการให้รัฐบาลและเอกชนเข้ามาสนับสนุนการหาตลาดแรงงาน และ

ต้องการให้ผู้ชำนาญการในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ มาฝึกอาชีพให้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94, 2.91 และ 2.88 ตามลำดับ และข้อที่มีระดับความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการฝึกวิชาชีพช่างก่อสร้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.16

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมพบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.83

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

4.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามเพศ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีเพศแตกต่างกันเป็นรายด้าน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ค่าที (t-distribution) ดังรายละเอียดในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีเพศแตกต่างกัน จำแนกตามความต้องการในแต่ละด้าน

ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียน	เพศหญิง (N=210)		เพศชาย (N=194)		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านความรู้พื้นฐาน	2.25	0.10	2.28	0.12	2.14*
ด้านข่าวสารข้อมูล	2.35	0.26	2.33	0.24	0.93
ด้านทักษะอาชีพ	1.82	0.21	1.83	0.18	0.65
รวม	2.13	0.16	2.12	0.17	0.73

จากตาราง 8 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่เป็นเพศหญิงมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจากเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านข่าวสารข้อมูลและด้านทักษะอาชีพประชาชนทั้งสองกลุ่มมีความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวม ประชาชนทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนคะแนนความต้องการเกี่ยวกับการ
ศึกษานอกระบบโรงเรียนในชุมชนแออัด จำแนกตามสถานภาพสมรส

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 9-13

ตาราง 9 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.02	0.01	0.70
ภายในกลุ่ม	401	5.30	0.01	
รวม	403	5.32		

จากตาราง 9 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความ
ต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
สถิติ

ตาราง 10 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.42	0.21	3.42*
ภายในกลุ่ม	401	24.43	0.06	
รวม	403	24.85		

จากตาราง 10 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส		หม้าย	โสด	คู่
	$\bar{X}$	2.12	3.32	2.36
หม้าย	2.12	-	0.20*	0.24*
โสด	2.32		-	0.04
คู่	2.36			-

จากตาราง 11 แสดงว่า ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรส โสด และคู่ แตกต่างจากประชาชนที่มีสถานภาพสมรส
หม้าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 12 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.99	0.99	28.79**
ภายในกลุ่ม	401	13.83	0.03	
รวม	403	15.82		

จากตาราง 12 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส		หม้าย	คู่	โสด
	$\bar{X}$	1.70	1.76	1.90
หม้าย	1.70	—	0.06	0.20*
คู่	1.76		—	0.14*
โสด	1.90			—

จากตาราง 13 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสโสด มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีสถานภาพสมรสหม้ายและคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนและแผนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดจำแนกตามอายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 14-19

ตาราง 14 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	0.21	0.07	5.59**
ภายในกลุ่ม	400	5.11	0.01	
รวม	403	5.32		

จากตาราง 14 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน

อายุ		ระหว่าง 12-17 ปี	สูงกว่า 60 ปี	ระหว่าง 35-60 ปี	ระหว่าง 18-34 ปี
	$\bar{X}$	2.24	2.26	2.28	2.29
ระหว่าง 12-17 ปี	2.24	-	0.02	0.04*	0.05*
สูงกว่า 60 ปี	2.26		-	0.02	0.03*
ระหว่าง 35-60 ปี	2.28			-	0.01
ระหว่าง 18-34 ปี	2.29				-

จากตาราง 15 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี และอายุระหว่าง 18-34 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และ 35-60 ปี และประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 16 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	3.24	1.08	19.96**
ภายในกลุ่ม	400	21.61	0.05	
รวม	403	24.85		

จากตาราง 16 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล

อายุ		สูงกว่า 60 ปี	ระหว่าง 12-17 ปี	ระหว่าง 35-60 ปี	ระหว่าง 18-34 ปี
	$\bar{X}$	2.25	2.29	2.33	2.48
สูงกว่า 60 ปี	2.25	-	0.04	0.08*	0.23*
ระหว่าง 12-17 ปี	2.29		-	0.04	0.19*
ระหว่าง 35-60 ปี	2.33			-	0.15*
ระหว่าง 18-34 ปี	2.48				-

จากตาราง 17 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และ 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี และ 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 18 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	3.99	1.33	44.99**
ภายในกลุ่ม	400	11.83	0.03	
รวม	403	15.82		

จากตาราง 18 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 19

ตาราง 19 การเปรียบเทียบรายค่าสำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ

อายุ		สูงกว่า 60 ปี	ระหว่าง 35-60 ปี	ระหว่าง 18-34 ปี	ระหว่าง 12-17 ปี
	$\bar{X}$	1.71	1.78	1.83	1.98
สูงกว่า 60 ปี	1.71	-	0.07*	0.12*	0.27*
ระหว่าง 35-60 ปี	1.78		-	0.05	0.20*
ระหว่าง 18-34 ปี	1.83			-	0.15*
ระหว่าง 12-17 ปี	1.98				-

จากตาราง 19 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี อายุ 18-34 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอายุ 12-17 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 35-60 ปี และอายุระหว่าง 18-34 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกเหนือพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนคะแนนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดจำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 20-25

ตาราง 20 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.96	0.24	22.02**
ภายในกลุ่ม	399	4.36	0.01	
รวม	403	5.32		

จากตาราง 20 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 21

ตาราง 21 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		สูงกว่า มัธยมฯ	มัธยม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ไม่รู้ หนังสือ	ต่ำกว่า ประถม
	$\bar{X}$	2.15	2.16	2.28	2.29	2.36
สูงกว่ามัธยมศึกษา	2.15	-	0.01	0.13*	0.14*	0.21*
มัธยมศึกษา	2.16		-	0.12*	0.13*	0.20*
ประถมศึกษา	2.28			-	0.01	0.08*
ไม่รู้หนังสือ	2.29				-	0.07*
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.36					-

จากตาราง 21 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจาก ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ไม่รู้หนังสือ และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา และไม่รู้หนังสือ มีความต้องการแตกต่าง จากประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 22 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	3.83	0.96	18.17**
ภายในกลุ่ม	399	21.02	0.53	
รวม	403	24.85		

จากตาราง 22 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 23

ตาราง 23 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		ไม่รู้หนังสือ	ต่ำกว่าประถมศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษา
	$\bar{X}$	2.00	2.23	2.33	2.52	2.53
ไม่รู้หนังสือ	2.00	-	0.23*	0.33*	0.52*	0.53*
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.23		-	0.10	0.29*	0.30*
ประถมศึกษา	2.33			-	0.19*	0.20*
มัธยมศึกษา	2.52				-	0.01
สูงกว่ามัธยมศึกษา	2.53					-

จากตาราง 23 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษานี้ไม่รู้หนังสือ มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษา ประถมศึกษา และต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาและมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาที่มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาและมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 24 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านทักษะอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	1.25	0.31	8.56**
ภายในกลุ่ม	399	14.57	0.37	
รวม	403	15.82		

จากตาราง 24 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 25

ตาราง 25 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		ไม่รู้หนังสือ	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา
	$\bar{X}$	1.74	1.76	1.82	1.89	1.97
ไม่รู้หนังสือ	1.74	-	0.02	0.08	0.15	0.23*
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.76		-	0.06	0.13	0.21*
ประถมศึกษา	1.82			-	0.07	0.15*
สูงกว่ามัธยมศึกษา	1.89				-	0.08
มัธยมศึกษา	1.97					-

จากตาราง 25 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษานี้ไม่รู้หนังสือ ต่ำกว่า
ประถมศึกษาและประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพ
แตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้น
พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนและแผนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดจําแนกตามอาชีพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 26-31

ตาราง 26 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.53	0.13	11.09**
ภายในกลุ่ม	399	4.79	0.12	
รวม	403	5.32		

จากตาราง 26 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 27

ตาราง 27 การเปรียบเทียบรายค่าสำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ		รับ ราชการ	ค้าขาย	ลูกจ้าง/ พนักงานฯ	รับจ้าง	อื่น ๆ
	$\bar{X}$	2.07	2.25	2.26	2.29	2.33
รับราชการ	2.07	-	0.18*	0.19*	0.22*	0.26*
ค้าขาย	2.25		-	0.01	0.04	0.08*
ลูกจ้าง/พนักงานฯ	2.26			-	0.03	0.07
รับจ้าง	2.29				-	0.04
อื่น ๆ	2.33					-

จากตาราง 27 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพรับราชการมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ อาชีพรับจ้าง อาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน และอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอาชีพค้าขายมีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 28 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	3.24	0.81	14.96**
ภายในกลุ่ม	399	21.61	0.05	
รวม	403	24.85		

จากตาราง 28 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 29

ตาราง 29 การเปรียบเทียบรายค่าสำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ		อื่น ๆ	รับจ้าง	ค้าขาย	ลูกจ้าง/ พนักงานฯ	รับ ราชการ
	$\bar{X}$	2.16	2.26	2.34	2.47	2.51
อื่น ๆ	2.16	-	0.10	0.18*	0.31*	0.35*
รับจ้าง	2.26		-	0.08	0.21*	0.25*
ค้าขาย	2.34			-	0.13*	0.17*
ลูกจ้าง/พนักงานฯ	2.47				-	0.04
รับราชการ	2.51					-

จากตาราง 29 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูล แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน และอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างมีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ และอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอาชีพค้าขายมีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพรับราชการและอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 30 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกัน ด้านทักษะอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	1.37	0.34	9.49**
ภายในกลุ่ม	399	14.44	0.04	
รวม	403	15.82		

จากตาราง 30 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 31

ตาราง 31 การเปรียบเทียบรายคู่สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ		รับ ราชการ	อื่น ๆ	ค้าขาย	รับจ้าง	ลูกจ้าง/ พนักงานฯ
	$\bar{X}$	1.73	1.76	1.79	1.81	1.93
รับราชการ	1.73	-	0.03	0.06	0.08	0.20*
อื่น ๆ	1.76		-	0.03	0.05	0.17*
ค้าขาย	1.79			-	0.02	0.14*
รับจ้าง	1.81				-	0.12*
ลูกจ้าง/พนักงานฯ	1.93					-

จากตาราง 31 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพอื่น ๆ อาชีพ
ค้าขาย และอาชีพรับจ้าง มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพ
แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลและเอกชน นอกนั้นพบว่าแตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนคะแนนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 32-37

ตาราง 32 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.17	0.04	3.36*
ภายในกลุ่ม	399	5.15	0.01	
รวม	403	5.32		

จากตาราง 32 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความ
ต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 33

ตาราง 33 การเปรียบเทียบรายคู้สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านความรู้พื้นฐาน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

อาชีพ	$\bar{X}$	สูงกว่า 9,000 บาท	ตั้งแต่ 6,001- 9,000 บาท	ต่ำกว่า 3,000 บาท	ตั้งแต่ 3,000- 6,000 บาท	ไม่มี รายได้
		2.19	2.23	2.26	2.29	2.30
สูงกว่า 9,000 บาท	2.19	-	0.04	0.07	0.10*	0.11*
ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท	2.23		-	0.03	0.06	0.07
ต่ำกว่า 3,000 บาท	2.26			-	0.03	0.04
ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท	2.29				-	0.01
ไม่มีรายได้	2.30					-

จากตาราง 33 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า 9,000 บาท มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และไม่มีรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 34 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันด้านข่าวสารข้อมูล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	2.77	0.69	12.52**
ภายในกลุ่ม	399	22.08	0.56	
รวม	403	24.85		

จากตาราง 34 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 35

ตาราง 35 การเปรียบเทียบรายจ่ายสำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

อาชีพ	$\bar{X}$	ไม่มี รายได้	ต่ำกว่า 3,000 บาท	ตั้งแต่ 3,000- 6,000 บาท	สูงกว่า 9,000 บาท	ตั้งแต่ 6,001- 9,000 บาท
		1.96	2.32	2.38	2.46	2.50
ไม่มีรายได้	1.96	-	0.36*	0.42*	0.50*	0.54*
ต่ำกว่า 3,000 บาท	2.32		-	0.06	0.14	0.18*
ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท	2.38			-	0.08	0.12
สูงกว่า 9,000 บาท	2.46				-	0.04
ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท	2.50					-

จากตาราง 35 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่ไม่มีรายได้นั้นมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท สูงกว่า 9,000 บาท ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และต่ำกว่า 3,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 36 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันด้านทักษะอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.64	0.16	4.20**
ภายในกลุ่ม	399	15.18	0.04	
รวม	403	15.82		

จากตาราง 36 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความ
ต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีของนิวแมน-คูลส์
(Newman-Keuls Method) ดังแสดงในตาราง 37

ตาราง 37 การเปรียบเทียบรายจ่ายสำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านทักษะอาชีพ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

อาชีพ	$\bar{X}$	ไม่มี รายได้	ตั้งแต่ 6,001- 9,000 บาท	ตั้งแต่ 3,000- 6,000 บาท	สูงกว่า 9,000 บาท	ต่ำกว่า 3,000 บาท
		1.76	1.77	1.78	1.79	1.86
ไม่มีรายได้	1.76	-	0.01	0.02	0.03	0.10*
ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท	1.77	-	-	0.01	0.02	0.09*
ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท	1.78	-	-	-	0.01	0.08*
สูงกว่า 9,000 บาท	1.79	-	-	-	-	0.07*
ต่ำกว่า 3,000 บาท	1.86	-	-	-	-	-

จากตาราง 37 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาท มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพแตกต่างจากประชาชนที่ไม่มีรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และสูงกว่า 9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.7 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัดจำแนกตามที่ตั้งของที่อยู่อาศัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยแตกต่างกันเป็นรายด้าน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย
ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ค่าที (t-distribution) ดัง
รายละเอียดในตาราง 38

ตาราง 38 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของประชาชนในชุมชนแออัดจำแนกตามที่ตั้งของที่อยู่อาศัยแตกต่างกันจำแนกตามความต้องการ
ในแต่ละด้าน

ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียน	ชุมชนขนาดเล็ก (N=140)		ชุมชนขนาดกลาง (N=264)		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านความรู้พื้นฐาน	2.26	0.14	2.27	0.10	1.06
ด้านข่าวสารข้อมูล	2.36	0.22	2.32	0.26	1.72
ด้านทักษะอาชีพ	1.82	0.19	1.83	0.20	0.47
รวม	2.13	0.12	2.13	0.15	0.66

จากตาราง 38 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดเล็กมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสาร ข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ แตกต่างจากประชาชนในชุมชนแออัดที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนขนาดกลางอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

**ตอนที่ 5 รายละเอียดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัด**

รายละเอียดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัด ผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดไว้ในตาราง โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ
ดังในตาราง 39-43

ตาราง 39 รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาชีพที่ประชาชนในชุมชนแออัดต้องการฝึกมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย จำแนกตามเพศ

วิชาชีพที่ประชาชนต้องการฝึกมากที่สุด	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
เพศหญิง		
ลำดับที่ 1 การทำอาหารและขนม	87	41.43
ลำดับที่ 2 ดอกไม้ประดิษฐ์	64	30.48
ลำดับที่ 3 ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	33	15.71
ลำดับที่ 4 ช่างเสริมสวย	12	5.71
ลำดับที่ 5 ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม	7	3.33
ลำดับที่ 6 ดอกไม้ขนมปัง	4	1.91
ลำดับที่ 7 พิมพ์ดีด	2	0.95
ลำดับที่ 8 คอมพิวเตอร์	1	0.48
รวม	210	100.00
เพศชาย		
ลำดับที่ 1 ช่างไฟฟ้า	56	28.87
ลำดับที่ 2 กรอบรูปวิทยาศาสตร์	48	24.74
ลำดับที่ 3 ช่างวิทยุและโทรทัศน์	33	17.01
ลำดับที่ 4 ช่างยนต์	19	9.79
ลำดับที่ 5 ช่างเฟอร์นิเจอร์	14	7.22
ลำดับที่ 6 ช่างตัดผม	9	4.64

ตาราง 39 (ต่อ)

วิชาชีพที่ประชาชนต้องการฝึกมากที่สุด	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
ลำดับที่ 7 ช่างแพ้น้ำสี	7	3.61
ลำดับที่ 8 ช่างก่อสร้าง	6	3.09
ลำดับที่ 9 อิเล็กทรอนิกส์	2	1.03
รวม	194	100.00

จากตาราง 39 แสดงว่า วิชาชีพที่ประชาชนในชุมชนแออัดต้องการฝึกมากที่สุดแยกเป็นเพศหญิงคือ วิชาชีพการทำอาหารและขนม จำนวน 87 คน วิชาชีพดอกไม้ประดิษฐ์ จำนวน 64 คน และวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 41.43, 30.48 และ 15.71 ตามลำดับ ส่วนเพศชายคือ ช่างช่างไฟฟ้า จำนวน 56 คน วิชาชีพการอบรูปวิทยาศาสตร์ จำนวน 48 คน และวิชาชีพช่างวิทยุและโทรทัศน์ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 28.87, 24.74 และ 17.01 ตามลำดับ

ตาราง 40 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชน
แออัดด้านความรู้พื้นฐาน

ความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านความรู้พื้นฐาน	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1. ต้องการศึกษาเพิ่มเติมแต่ไม่มีเวลาว่างพอ ต้องไปประกอบอาชีพของตนเอง	15	32.61
2. ต้องการศึกษาเพิ่มเติมแต่ยากจน	8	17.39
3. ต้องการใช้เวลาดูแลครอบครัวของตนเอง	7	15.22
4. อยากให้มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน	7	15.22
5. เกรงว่าพื้นฐานความรู้เดิมจะไม่เพียงพอ	4	8.70
6. ต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้ามาแนะนำบ่อยครั้ง	3	6.25
7. การเดินทางจากที่ทำงานมาเรียนในชุมชนเป็นอุปสรรค เพราะระยะทางไกลเกินไปและการจราจรติดขัด	2	4.34
รวม	46	100.00

จากตาราง 40 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานมากที่สุดคือ ต้องการศึกษาเพิ่มเติมแต่ไม่มีเวลาว่างพอต้องไปประกอบอาชีพ จำนวน 15 คน รองลงมาคือ ต้องการศึกษาเพิ่มเติมแต่ยากจน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 32.61 และ 17.39 ตามลำดับ และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมน้อยที่สุดคือ การเดินทางจากที่ทำงานมาเรียนในชุมชนเป็นอุปสรรคเพราะระยะทางไกลเกินไปและการจราจรติดขัด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.34

ตาราง 41 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดด้านข่าวสารข้อมูล

ความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านข่าวสารข้อมูล	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1. การเสนอข่าวควรเน้นเหตุการณ์บ้านเมืองที่เป็นปัจจุบันให้มากขึ้น	16	51.61
2. ต้องการหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ	4	12.90
3. ต้องการให้มีระบบเตือนภัยในชุมชน	4	12.90
4. ต้องการให้มีผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ด้านต่าง ๆ	3	9.69
5. ควรกำหนดเวลาที่ชัดเจนในการจัดรายการทางเสียงตามสาย	2	6.45
6. ต้องการหนังสือการรู้ตนและบันทึงานศูนย์เด็กเล็กชุมชนเพิ่มขึ้น	2	6.45
รวม	31	100.00

จากตาราง 41 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลข้อที่ความคิดเห็นเพิ่มเติมมากที่สุดคือ การเสนอข่าวควรเน้นเหตุการณ์บ้านเมือง ที่เป็นปัจจุบันให้มากขึ้น จำนวน 16 คน รองลงมาคือ ต้องการหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ และต้องการให้มีระบบเตือนภัยในชุมชน จำนวน 4 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 51.61 และ 12.90 ตามลำดับ ข้อที่ความคิดเห็นเพิ่มเติมน้อยที่สุดคือ ควรกำหนดเวลาที่ชัดเจนในการจัดรายการทางเสียงตามสาย และต้องการหนังสือการรู้ตนและบันทึงานศูนย์เด็กเล็กชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งมีจำนวนข้อละ 2 คน แต่ละข้อคิดเป็นร้อยละ 6.45

ตาราง 42 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชน
แออัดด้านทักษะอาชีพ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านทักษะอาชีพ	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1. ต้องการมีอาชีพที่มั่นคง	7	14.29
2. ต้องการฝึกอาชีพแต่ยากจน	7	14.29
3. มีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว	7	14.29
4. ต้องการมีสถานที่ค้าขายที่แน่นอน	6	12.24
5. ควรจัดให้มีตลาดในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง	5	10.20
6. ฝึกวิชาชีพแล้วกลับไม่มีงานทำ	5	10.20
7. ควรจัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ	4	8.16
8. ต้องการฝึกวิชาชีพเครื่องจักรสานหรือเครื่องหวาย	2	4.08
9. มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ	2	4.08
10. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างซ่อมแอร์	2	4.08
11. เวลาว่างไม่แน่นอน	2	4.08
รวม	49	100.00

จากตาราง 42 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพข้อที่ความคิดเห็นเพิ่มเติมมากที่สุด คือ ต้องการมีอาชีพที่มั่นคง ต้องการฝึกวิชาชีพแต่ยากจน และมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว จำนวน 7 คนเท่ากัน แต่ละข้อคิดเป็นร้อยละ 14.29 และน้อยที่สุดคือ ต้องการฝึกวิชาชีพเครื่องจักรสานหรือเครื่องหวาย มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ต้องการฝึกวิชาชีพช่างซ่อมแอร์ และเวลาว่างไม่แน่นอน อย่างละ 2 คนเท่ากัน แต่ละข้อคิดเป็นร้อยละ 4.08

ตาราง 43 รายละเอียดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของประชาชน
ในชุมชนแออัด

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1. ควรหาทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับเรื่องขยะตกค้างในชุมชน	8	18.18
2. อยากให้มีป้อมยามตำรวจในชุมชน	7	15.91
3. ควรจัดกีฬาและกิจกรรมนันทนาการ	6	13.63
4. ควรมีการจัดหาที่ดินสำหรับอยู่อาศัยที่มั่นคง	6	13.63
5. ควรหาทางให้ชาวบ้านบางส่วนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม	4	9.09
6. ควรจัดให้มีการจำหน่ายสินค้าราคาถูกในชุมชน	4	9.09
7. ควรเพิ่มความสว่างของไฟฟ้าสาธารณะในชุมชน	4	9.09
8. ควรหาทางแก้ไขปัญหारेื่องท่อระบายน้ำอุดตัน	3	6.82
9. ควรหาทางแก้ไขปัญหारेื่องการแจ้งเด็กเข้าเรียน	2	4.45
รวม	44	100.00

จากตาราง 43 แสดงว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ข้อที่มากที่สุดคือ ควรหาทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับขยะตกค้างในชุมชน จำนวน 8 คน รองลงมาคือ อยากให้มีป้อมยามตำรวจในชุมชน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 และ 15.91 ตามลำดับ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ น้อยที่สุดคือ ควรหาทางแก้ไขปัญหारेื่องการแจ้งเด็กเข้าเรียน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.45

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และทักษะอาชีพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูลและทักษะอาชีพ โดยจำแนกตามสถานภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด คือ เพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่ตั้งของที่อยู่อาศัย
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และทักษะอาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่มีสภาพการถือครองที่ดินถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 404 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาขอบเขตความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยแบ่งเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ

การกำหนดน้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อ กำหนดดังนี้

ต้องการมาก กำหนดค่าให้ 3 คะแนน

ต้องการปานกลาง กำหนดค่าให้ 2 คะแนน

ต้องการน้อย กำหนดค่าให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอื่นเพิ่มเติมนอกจากข้อคำถามที่ได้นำเสนอไว้ในตอนที่สอง

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขอหนังสือราชการถึง ผู้อำนวยการเขตดุสิต เพื่อสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว
2. ดำเนินการอบรมผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นนักศึกษาชุมชน จากสำนักงานเขตดุสิต จำนวน 5 คน โดยอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2536 โดยสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต จำนวน 404 คน ซึ่งสามารถสัมภาษณ์ได้ครบตามจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่แล้วคำนวณค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย จำนวนกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มใช้ t-test จำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไปใช้ F-test และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังกล่าวโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X (Statistical Package for the Social Sciences Version-X)
4. สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เป็นข้อคำถามปลายเปิดใช้วิธีวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ
ประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนแออัดโดยส่วนรวม มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.13$) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายด้าน พบว่า ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 2.34$) ความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน ($\bar{X} = 2.27$) และด้านทักษะอาชีพ ($\bar{X} = 1.83$) อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดตามตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่ตั้งของที่อยู่อาศัย ปรากฏว่า

2.1 ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานของประชาชนในชุมชนแออัดเพศหญิงและเพศชาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านข่าวสารข้อมูลและด้านทักษะอาชีพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสหม้ายมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีสถานภาพสมรสคู่และโสด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความต้องการด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสโสด มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีสถานภาพสมรสหม้ายและคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และ 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี และอายุระหว่าง 18-34 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอายุระหว่าง 18-34 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี และ 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนอายุระหว่าง 12-17 ปี อายุระหว่าง 18-34 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 35-60 ปี และอายุระหว่าง 18-34 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้น พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ไม่รู้หนังสือ และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับ

การศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและไม่รู้หนังสือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้น พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลของประชาชนในชุมชนแออัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาไม่รู้หนังสือ มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษา ประถมศึกษา และต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาที่มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาและมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาที่มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาไม่รู้หนังสือ ต่ำกว่าประถมศึกษา และประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้น พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ มีความต้องการแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ อาชีพรับจ้าง อาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน และอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอาชีพค้าขายและอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้น พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน และอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างและอาชีพค้าขายมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพรับราชการและอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และความต้องการด้านทักษะอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกับประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพอื่น ๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้น พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.6 ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า 9,000 บาท มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่ไม่มีรายได้ และมีรายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความต้องการด้านข่าวสารข้อมูล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่ไม่มีรายได้ มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท รายได้สูงกว่า 9,000 บาท รายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท และรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความต้องการด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำมาเปรียบเทียบหาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่ไม่มีรายได้ รายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท รายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และรายได้สูงกว่า 9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.7 ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดเล็กและอยู่ในชุมชนแออัดขนาดกลางมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.8 ประชาชนในชุมชนแออัดที่เป็นเพศหญิง มีความต้องการฝึกวิชาชีพมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ วิชาชีพการทำอาหารและขนม จำนวน 87 คน วิชาชีพคอกม้าประดิษฐ์ จำนวน 64 คน และวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 41.43, 40.48 และ 15.71 ตามลำดับ และเพศชายมีความต้องการฝึกวิชาชีพมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ วิชาชีพช่างไฟฟ้า จำนวน 56 คน วิชาชีพการอบรมวิทยาศาสตร์ จำนวน 48 คน และวิชาชีพช่างวิทยุและโทรทัศน์ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 28.87, 24.74 และ 17.01 ตามลำดับ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของประชาชนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะ คือ ด้านความรู้พื้นฐาน ต้องการศึกษาเพิ่มเติมแต่ ไม่มีเวลาว่างพอเพราะต้องการประกอบอาชีพของตนเอง ด้านข่าวสารข้อมูล คือ การเสนอข่าวสารควรเป็นเหตุการณ์บ้านเมืองที่เป็นปัจจุบันให้มากขึ้น ด้านทักษะอาชีพ คือ ต้องการมีอาชีพที่มั่นคง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ มีปัญหาเกี่ยวกับขยะตกค้างในชุมชน

อภิปรายผล

ผลของการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดโดยรวม อยู่ในระดับความต้องการปานกลาง ($\bar{X} = 2.13$) อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนแออัดยังอยู่ในสภาพไม่เสื่อมโทรมมากนัก ส่วนใหญ่เป็นชุมชนแออัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมมากเหมือนกับชุมชนแออัดประเภทมูกรุก หน่วยงานของรัฐจึงสามารถที่จะเข้าไปพัฒนาทางด้านกายภาพได้อย่างเต็มที่ ทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเอื้ออำนวยให้ประชาชนในชุมชนแออัดมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะการพัฒนาชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับชุมชนแออัดโดยตรง คือ งานส่งเสริมและพัฒนา

ชุมชน สังกัดสำนักงานเขต โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนแออัด (สำนักงานเขตดุสิต. 2535 : 4) ซึ่งเท่ากับว่าทำงานส่วนหนึ่งของการศึกษานอกโรงเรียนอยู่แล้ว จึงอาจส่งผลทำให้ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 2.34$) เพียงด้านเดียว ส่วนความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน ($\bar{X} = 2.27$) และด้านทักษะอาชีพ ($\bar{X} = 1.83$) อยู่ในระดับความต้องการปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเทคโนโลยีทางด้านข่าวสารข้อมูลได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถที่จะสื่อสารได้อย่างกว้างขวาง ทำให้การรับรู้ข่าวสารได้มากขึ้น อีกประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากสื่อทางด้านข่าวสารข้อมูลเป็นสื่อที่คนทั่วไปสามารถจะรับรู้ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนแออัด เช่น วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น และสภาพปัญหาของชุมชนแออัดอาจมีอิทธิพลทำให้ความต้องการความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลอยู่ในระดับสูง เช่น ปัญหาการไล่ที่ ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาการเกิดอัคคีภัย และปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งประชาชนในชุมชนแออัดจะต้องกระตือรือร้นสนใจความรู้ทางด้านข่าวสารข้อมูลเพื่อสวัสดิภาพของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดเพศหญิงและเพศชาย พบว่า มีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีความต้องการมากกว่าเพศหญิง ส่วนในด้านข่าวสารข้อมูลและด้านทักษะอาชีพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่เป็นเพศชายได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษานอกโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานมาก สามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถที่จะยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชนแออัดเป็นเพศชาย ซึ่งจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบดูแลครอบครัว ดังนั้น เมื่อมีความรู้พื้นฐานสูงขึ้นอาจทำให้ความคิดอ่านในการหาหนทางทำมาหากินได้ดีกว่าเดิมเพื่อเป็นการยกฐานะทางครอบครัวดีขึ้นคือ มีรายได้เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้อาจเป็นเพราะภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้เพศชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวต้องการความรู้พื้นฐานหรือประกาศนียบัตรทางด้าน

การศึกษาเพื่อนำมาเป็นปัจจัยในการทำงานที่สามารถทำให้ตนเองมีตำแหน่งและความก้าวหน้าทาง
 ด้านหน้าที่ของงานที่สูงขึ้น และส่งผลทำให้ฐานะครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามมา ดังที่ เทียนฉาย
 กิระนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2529 : 9) ได้ศึกษาถึงแนวโน้มของประชาชนในชุมชนแออัด
 กรุงเทพมหานครในอดีต พบว่า ค่านิยมที่พึงปรารถนาของประชาชนคือ ความสำเร็จในชีวิต ส่วน
 ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลและทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็น
 เพราะความรู้ทั้งสองด้านมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย
 จะต้องทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวของตนเอง ดังนั้นเมื่อประชาชนในชุมชนแออัดได้รับความรู้
 ด้านข่าวสารข้อมูลอยู่เสมอจึงมีผลทำให้สามารถเพิ่มพูนทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพของตนเอง
 ให้ก้าวหน้าและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน พบว่า มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา
 นอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านข่าวสารข้อมูล
 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า
 ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสหย่ามีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านข่าวสาร
 ข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีสถานภาพสมรสคู่และโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย
 ที่สถานภาพสมรสคู่และโสดมีความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลมากกว่าสถานภาพสมรสหย่า ทั้งนี้
 อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีสถานภาพสมรสหย่า อาจจะต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัวมากกว่าปกติ
 ทำให้ไม่มีเวลาที่จะสนใจความรู้ทางด้านข่าวสารข้อมูล ส่วนความต้องการด้านทักษะอาชีพมีความ
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า
 ประชาชนที่มีสถานภาพโสดมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านทักษะอาชีพ
 แตกต่างจากประชาชนที่มีสถานภาพสมรสหย่าและคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย
 ที่สถานภาพโสดมีความต้องการมากกว่าสถานภาพสมรสหย่าและคู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชน
 ที่มีสถานภาพโสดอาจมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อครอบครัวน้อยกว่าประชาชนที่มีสถานภาพสมรส
 หย่าและคู่ หรืออาจจะยังไม่มีภาระประกอบอาชีพที่แน่นอนเพราะอาจจะอยู่ในวัยเด็กและเยาวชน
 ดังนั้นประชาชนที่มีสถานภาพโสดอาจมีเวลาสนใจความรู้ด้านทักษะอาชีพเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น ดังที่ บารุง สุพรรณ (2526 : 112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน พบว่า ต้องการรายได้เพิ่ม ต้องการมีอาชีพที่มั่นคง และต้องการอบรมอาชีพระยะสั้น

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกแบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี มีความต้องการทางการศึกษานอกแบบโรงเรียนแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ช่วงอายุ 12-17 ปี มีความต้องการน้อยกว่าช่วงอายุอื่น ๆ อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี ยังอยู่ในวัยเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามาแล้ว ไม่ต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเพราะครอบครัวมีฐานะยากจนถ้าศึกษาเพิ่มเติมในขณะนั้นบิดามารดาอาจจ้บภาระเรื่องค่าใช้จ่ายมากเกินไป ดังนั้น บิดามารดาอาจสนับสนุนบุตรหลานในครอบครัวออกมาประกอบอาชีพหารายได้เพิ่มให้ครอบครัว และอาจวิตกกังวลเมื่อบุตรหลานของตนเองศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้น โอกาสที่จะออกกลางคันมีสูงไม่อาจที่จะเรียนจบได้ ดังที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2524 : 12) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของเด็กเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตย พบว่า มีกลุ่มเยาวชนบางส่วนที่ไร้การศึกษาไม่มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาระบบโรงเรียนได้ และมีบางส่วนที่ออกกลางคันมีแนวโน้มจะติดยาเสพติดเนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนแออัดตราสูงมาก ส่วนประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี และอายุระหว่าง 18-34 ปี มีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประชาชนอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการน้อยกว่าช่วงอายุ 18-34 ปี อาจมีสาเหตุเนื่องจากประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความกระตือรือร้นที่จะได้รับความรู้พื้นฐานมีน้อย อาจมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ และประชาชนที่อยู่ในวัยนี้มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทำให้ความต้องการที่จะศึกษาหาความรู้ลดลง ดังที่ สมพงษ์ พัดบุย (2527 : 62) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแออัดคันเจตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาบางประการที่คนชราในชุมชนได้รับคือ มักจะมีสุขภาพไม่ดีเนื่องจากการทำงานหนักเมื่ออยู่ในวัยหนุ่มสาว

ส่วนความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลของประชาชนในชุมชนแออัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประชาชนอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการน้อยกว่าช่วงอายุอื่น ๆ และประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี มีความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประชาชนที่มีช่วงอายุระหว่าง 18-34 ปี มีความต้องการมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี และอายุสูงกว่า 60 ปี อาจมีความรับผิดชอบในฐานะผู้หารายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้น้อยกว่าประชาชนที่มีช่วงอายุอื่น ๆ และประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี เป็นช่วงอายุที่อยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดา และอาจมีประสบการณ์น้อย ส่วนประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี อยู่ในวัยชราก็เป็นวัยที่ต้องผ่อนคลายภาระทุกอย่างอาจจะไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงส่งผลต่อความต้องการทางด้านข่าวสารข้อมูลทำให้มีความต้องการน้อยกว่ากลุ่มประชาชนที่มีอายุอยู่ในช่วงอื่น ๆ

ความต้องการด้านทักษะอาชีพของประชาชนในชุมชนแออัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการด้านทักษะอาชีพแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี อายุระหว่าง 18-34 ปี และอายุระหว่าง 35-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประชาชนที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี มีความต้องการน้อยกว่าช่วงอายุอื่น ๆ และประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี และช่วงอายุระหว่าง 35-60 ปี มีความต้องการด้านทักษะอาชีพแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประชาชนที่มีช่วงอายุ 18-34 ปี และ 35-60 ปี มีความต้องการมากกว่าช่วงอายุ 12-17 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงอายุนี้เป็นช่วงที่อยู่ในวัยต้องการศึกษาหาความรู้ เพื่อที่จะพัฒนาอาชีพของตนเองและสามารถทำให้รายได้ของตนเองสูงขึ้น เพราะปัญหาในชุมชนแออัดนั้นนอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับความยากจนแล้วประชาชนยังขาดทักษะความรู้และมีโอกาสในการประกอบอาชีพที่จะสนองตอบการขยายตัว

ของเมือง ทำให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน (ศูนย์ประสานงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร. 2534 : 4) ดังนั้นประชาชนที่อยู่ในวัยนี้จึงต้องการเพิ่มพูนทักษะความรู้ มาพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น ส่วนประชาชนที่อยู่ในช่วงอายุสูงกว่า 60 ปี อาจมีหน้าที่รับผิดชอบ ในครอบครัวเกี่ยวกับการดูแลบุตรหลานในช่วงวัยเด็กเล็ก ดังนั้นความต้องการเกี่ยวกับความรู้ ด้านทักษะอาชีพจึงมีน้อย

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า มีความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา จะมีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจาก ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ไม่รู้หนังสือ และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษามีความต้องการมากกว่าระดับ การศึกษาอื่น ๆ อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำมาพัฒนาคนในประเทศให้มี คุณภาพมากยิ่งขึ้น การที่จะวัดคุณภาพของประชาชนในประเทศจะต้องวัดจากการศึกษาของคนใน ประเทศ ดังที่ สิริลักษณ์ แก้วคงยศ (2533 : 55) ได้กล่าวว่า ปัญหาภายในชุมชนแออัดนั้น ได้แก่ ปัญหาของตัวชุมชนแออัดเอง เกิดจากความต้อโอกาสของคนในชุมชนแออัด ซึ่งความจริง แล้วปัญหาค่านิยมวัฒนธรรมและปัญหาเศรษฐกิจล้วนมีสาเหตุมาจากคนในชุมชนแออัดที่ได้รับการ ศึกษาน้อยนั่นเอง และประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษามีความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน แตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ไม่รู้หนังสือ และประถมศึกษา อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ระดับการศึกษามัธยมศึกษาต้องการมากกว่าระดับการศึกษา อื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษามีผลทำให้ประชาชนมีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานเพิ่มขึ้น แสดงว่ายิ่งมีการศึกษาสูงมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งมีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกับประชาชน ที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำลงไปตามลำดับ ทั้งนี้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาอาจ มีความเชื่อต่อการที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือมองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาด้านความรู้

พื้นฐานก็อาจเป็นได้ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและไม่รู้หนังสือมีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา โดยที่ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามีความต้องการน้อยกว่าการศึกษาในระดับอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและไม่รู้หนังสือ อาจมีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้ของตนเองให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ไม่รู้หนังสืออาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นส่วนน้อย ทำให้เกิดความกระตือรือร้นอยากจะรู้หนังสือ เพื่อที่จะให้ทัดเทียมกับบุคคลทั่ว ๆ ไปในชุมชน และประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาอาจต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพของตนเอง อย่างไรก็ตามประชาชนที่มีการศึกษากว่าประถมศึกษา อาจจะไม่เกิดความกระตือรือร้นต่อการศึกษามากเท่าที่ควร เพราะอาจจะมีส่วนที่อ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น แต่ในอดีตที่ผ่านมาไม่สามารถจะเรียนจบชั้นประถมศึกษาจนได้รับประกาศนียบัตร จึงอาจจะเกิดความท้อแท้ต่อการศึกษาด้านความรู้พื้นฐาน

ส่วนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาไม่รู้หนังสือ มีความต้องการความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือมีความต้องการน้อยกว่าระดับอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ประชาชนในชุมชนแออัดไม่รู้หนังสืออาจทำให้ความสนใจที่จะติดตามข่าวสารข้อมูลในด้านต่าง ๆ ลดน้อยลง เพราะอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ และอีกประการหนึ่งชาวชุมชนแออัดส่วนใหญ่เป็นพวกที่ประกอบอาชีพค้าขายแรงงาน และมักเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ ทำให้รายได้ไม่มั่นคง ชีวิตส่วนใหญ่มุ่งแต่จะหาเลี้ยงครอบครัว เพื่อความอยู่รอดที่มีลักษณะพอกินพอใช้ หัวหน้าครอบครัวอาจไม่คำนึงถึงการศึกษาของบุตรหลานในครอบครัวทำให้เกิดปัญหาไม่รู้หนังสือติดตามมาส่งผลกระทบต่อประชาชนมีความต้องการและความสนใจด้านข่าวสารข้อมูลลดน้อยลงนั่นเอง

และความต้องการด้านทักษะอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษามีความต้องการด้านทักษะอาชีพมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาไม่รู้หนังสือ ต่ำกว่า

ประถมศึกษา และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการแรงงานเพิ่ม คือ เมื่อลูกโตพอที่จะสามารถทำงานได้ พ่อ-แม่มักจะให้ลูกออกไปทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวให้มีฐานะพออยู่พอกินมากกว่าจะสนใจต่อการศึกษาของลูก ๆ และการทำงานของสมาชิกในครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ และกึ่งฝีมือ อาจทำให้ความต้องการเพิ่มทุนทักษะวิชาชีพหรือการฝึกอบรมคุณงานลดน้อยลง ดังที่ สุนันทา สุวรรณคม และคนอื่น ๆ (2533 : 65 - 66) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมของหัวหน้าครอบครัวในชุมชนบางกะเจ้า พบว่า ต้องการฝึกอบรมเพียงร้อยละ 14.20 และไม่ต้องการฝึกอบรมมีถึงร้อยละ 85.80 และหัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาถึงร้อยละ 60.00 จบระดับมัธยมศึกษาเพียงร้อยละ 16.10 ที่เหลือเป็นการศึกษาระดับอื่น ๆ อีกร้อยละ 23.90

6. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐานของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพแตกต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายกลุ่มพบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอาชีพรับราชการ มีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ อาชีพรับจ้าง อาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน และอาชีพค้าขาย อาจเป็นเพราะประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการจะต้องแสวงหาความรู้ต่าง ๆ อยู่เสมอเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และอีกประการหนึ่งประชาชนที่มีอาชีพรับราชการอาจเป็นที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาหาความรู้ด้านความรู้พื้นฐานไว้ด้วยเสมอ

ส่วนความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลน้อยกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน และอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ มักเป็นอาชีพที่มีรายได้ต่ำและมักเป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือ เช่น อาชีพร่อนทอง อาชีพหัดถูกระดาษ อาชีพแม่บ้าน และตักงาน ดังนั้นประชาชนเหล่านี้จึงอาจไม่ให้ความสำคัญของ

ความรู้ด้านข่าวสารข้อมูล ที่จะนำมาพัฒนาอาชีพของตนเองตรงตามลักษณะของประชาชนในชุมชนแออัด ของประเทศในกลุ่มโลกที่สาม ตามที่ลินน์ (Linn. 1980 : 31) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในสลัมมักจะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อย ซึ่งอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากการศึกษาค่ำและเป็นแรงงานไร้ฝีมือเช่นเดียวกัน ส่วนประชาชนที่มีอาชีพค้าขายมีความต้องการความรู้ด้านข่าวสารข้อมูล น้อยกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ และอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาล หรือเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขายอาจจะค้าขายในเขตชุมชนและค้าขายนอกเขตชุมชน อาจมีลักษณะเป็นหาบเร่ แผงลอยหรือร้านค้าเล็ก ๆ ภายในชุมชน ดังนั้นลักษณะการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันอาจให้ความสนใจข่าวสารข้อมูลน้อยลง ซึ่งอาจจะให้ความสนใจว่าทำอย่างไรตนเองถึงจะมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด ส่วนประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ และอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน เป็นอาชีพที่กล่าวได้ว่ามั่นคงและมีรายได้ที่แน่นอน จึงอาจมีเวลาสนใจข่าวสารข้อมูลในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

และความต้องการด้านทักษะอาชีพ พบว่า มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน มีความต้องการด้านทักษะอาชีพมากกว่ากับประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพอื่น ๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะลักษณะของอาชีพส่งผลทำให้เกิดความต้องการทางด้านทักษะอาชีพแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพลูกจ้าง/พนักงานของรัฐบาลหรือเอกชน อาจทำงานในบริษัทเอกชนต่าง ๆ หรือหน่วยงานของราชการในฐานะลูกจ้างประจำ หรือลูกจ้างชั่วคราว ลักษณะของการทำงานอาจเป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือและแรงงานที่ใช้ฝีมือ ซึ่งประชาชนเหล่านี้จะต้องพัฒนาฝีมือการทำงานของตนเองอยู่เสมอ โดยการสนใจความรู้ทางด้านทักษะอาชีพอันเป็นลักษณะความรู้เฉพาะด้าน อาจทำให้ความต้องการมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพประเภทอื่น ๆ ดังนั้นการจัดหลักสูตรทางด้านทักษะอาชีพต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชนแออัดจะต้องจัดหลักสูตรในลักษณะของความยืดหยุ่นและหลากหลายสาขา ดังที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2530 : 18) ได้สรุปไว้จากการจัดสัมมนาว่า การจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแหล่งชุมชนแออัด จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและ

ขอบข่ายกว้างขวาง โดยมีหลักสูตร 2 ประเภทคือ หลักสูตรที่มีสภาพปัญหาเป็นหลักคือ ให้อำนาจสภาพที่เป็นปัญหาคิดหาวิธีแก้ไขหรือร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชนและหลักสูตรที่มีวิชาชีพเป็นหลัก โดยเน้นให้มีการประกอบอาชีพตามความต้องการของประชาชนหลังจากที่ฝึกอบรมจบแล้ว

7. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานของประชาชนในชุมชนแออัด ที่มีรายได้แตกต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า 9,000 บาท มีความต้องการด้านความรู้พื้นฐานมากกว่าประชาชนที่ไม่มีรายได้ และมีรายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า 9,000 บาท อาจมีความต้องการความรู้พื้นฐานเพิ่มขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม เพราะยังมีความรู้มากยิ่งขึ้นเท่าใดก็จะสามารถหนีพ้นจากวัฏจักรแห่งความยากจนได้มากขึ้นเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าการศึกษามีส่วนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น โอกาสที่ประชาชนที่มีรายได้สูงที่จะหนีพ้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแออัดย่อมจะต้องมีการศึกษาเข้ามามีส่วนช่วยเหลือสนับสนุน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลากหลายประการ ดังที่ ประทีป อึ้งทรงธรรม (2524 : 55) ได้สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแออัดไว้ว่ามี 10 ประเภทด้วยกัน คือ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ครอบครัว-เด็ก-เยาวชน การศึกษา สาธารณสุข อคติภัยอาชญากรรมและยาเสพติด การดำรงอยู่ของชุมชน สังคม และการเมือง และการเพิ่มขึ้นของประชากร

ส่วนด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนที่ไม่มีรายได้ มีความต้องการน้อยกว่าประชาชนที่มีรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท รายได้สูงกว่า 9,000 บาท รายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความต้องการด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนแออัดส่งผลทำให้ความสนใจและความต้องการทางด้าน

ข่าวสารข้อมูลมากหรือน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งคนยากจนมีรายได้ต่ำอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นจำนวนมากแต่มีขั้วทั้งหมด อาจมีบางรายที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูงเป็นส่วนน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ประชาชนจะมีรายได้สูงนั้นจะต้องเกิดจากการประกอบอาชีพและสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความเป็นผู้ที่อยากรู้ อยากเห็น หรือใคร่รู้ ทำให้เกิดความต้องการทางด้านข่าวสารข้อมูลอยู่เสมอและต่อเนื่อง เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและทำให้รายได้ของตนเองเพิ่มมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นคิดตามมา เพราะฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนแออัดจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 5 ด้าน คือ กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัย และจิตใจ (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2534 : 34)

ส่วนด้านทักษะอาชีพประชาชนในชุมชนแออัดมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำมาเปรียบเทียบหาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความต้องการด้านทักษะอาชีพน้อยกว่าประชาชนที่ไม่มีรายได้ รายได้ตั้งแต่ 6,001-9,000 บาท รายได้ตั้งแต่ 3,000-6,000 บาท และรายได้สูงกว่า 9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท อาจไม่มีเวลาว่างเพียงพอที่จะหาเวลาว่างมาสนใจความรู้ที่จะเพิ่มพูนทักษะอาชีพของตนเอง เพราะลักษณะอาชีพส่วนใหญ่ที่มีลักษณะเป็นแบบหาเช้ากินค่ำ ถ้าขาดการประกอบอาชีพเพียงวันใดวันหนึ่งไปก็จะทำให้ขาดรายได้นั้นวันนั้นไป โอกาสที่จะหันมาสนใจและต้องการเพิ่มพูนทักษะอาชีพจึงอาจมีน้อยตามข้อจำกัดดังกล่าว ส่วนในกรณีที่ประชาชนไม่มีรายได้ อาจเป็นประชาชนที่กำลังตกงานหรือแม่บ้านผู้สูงอายุ ซึ่งยังมีเวลาว่างที่จะให้ความสนใจต่อการเพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านอาชีพ หรืออาจเป็นเพราะเป็นประชาชนที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดเพื่อมาหางานทำไม่นานนัก จึงสนใจที่จะฝึกวิชาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของตนเอง ดังที่ กักเลอร์ (Gugler. 1982 : 90) ให้ความเห็นว่าประชาชนในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาอพยพมาสู่เมืองเป็นจำนวนมาก เป็นเพราะเกิดจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก เพราะการอพยพเข้ามาในเมือง โอกาสที่จะได้งานทำมีรายได้มาก ๆ ย่อมมีความเป็นไปได้สูง อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เข้าไปดำเนินการจัดการศึกษาควรดำเนินกิจกรรมด้านข่าวสารข้อมูลในลักษณะที่หลากหลายและยืดหยุ่น เช่น หลังจากທີ່ประชาชนเลิกงานแล้ว อาจจะเป็นช่วงเวลาเย็นหรือตอนกลางคืน เป็นต้น

8. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดทั้ง 3 ด้านที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนขนาดเล็กมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และทักษะอาชีพ แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดขนาดกลางอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชุมชนแออัด มีหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนและรับผิดชอบอยู่แล้ว เช่น สำนักงานเขตคูสิด สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานการศึกษา สำนักงานการแพทย์ เป็นต้น อีกทั้งในชุมชนแออัดยังมีการรวมกลุ่มที่เป็นตัวแทนของประชาชนคอยดูแลประสานงานแก้ไขปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา อาจส่งผลทำให้ไม่เกิดความต้องการที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีที่ตั้งของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน

9. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด พบว่า ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านวิชาชีพที่ประชาชนต้องการฝึกมากที่สุด 3 ลำดับแรก โดยแยกตามเพศ พบว่า เพศหญิงต้องการฝึกวิชาชีพมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การทำอาหารและขนม ดอกไม้ประดิษฐ์ และช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ส่วนเพศชายต้องการฝึกวิชาชีพมากที่สุดคือ ช่างไฟฟ้า กรอบรูปวิทยาศาสตร์ และช่างวิทยุและโทรทัศน์ สาเหตุที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะประชาชนเพศหญิงต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และต้องการเสริมรายได้ให้ครอบครัว อีกทั้งวิชาชีพเหล่านี้เมื่อเรียนสำเร็จตามหลักสูตรแล้วสามารถที่จะนำมาประกอบอาชีพได้ง่ายและสะดวก โดยไม่ต้องใช้พื้นที่ในการประกอบอาชีพที่มากเกินไปนัก ส่วนประชาชนเพศชายอาจต้องการวิชาชีพที่ง่ายต่อการฝึกและสามารถหารายได้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งเป็นวิชาชีพที่ไม่ต้องอาศัยความสามารถและทักษะขั้นสูงมากเท่าใดนัก ดังที่สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2527 : 24 - 25) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับอาชีพของประชาชนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ พบว่า เมื่อแบ่งตามลักษณะงาน จะทำงานในภาคไม่เป็นทางการ (Informal Sector) เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Laboures) และแรงงานกึ่งฝีมือ (Semiskilled Laboures) และสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร (2534 : 30) เกี่ยวกับความต้องการด้านอาชีพของประชาชนในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร พบว่า วิชาชีพ

ที่สตรีในชุมชนต้องการฝึกมากที่สุด คือ วิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า วิชาชีพการประกอบอาหาร และวิชาชีพช่างเสริมสวย วิชาชีพที่เด็กและเยาวชนชายต้องการฝึกมากที่สุดคือ วิชาชีพช่างวิทยุและโทรทัศน์ และวิชาชีพช่างไฟฟ้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับกำรจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรจัดให้มีการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับประชาชน ในชุมชนแออัด โดยมีการจัดทุนการศึกษาต่อโดยรัฐบาลหรือเอกชน
2. ควรจัดให้มีอาสาสมัคร เคนสอนในชุมชนแออัดและจัดหาสถานที่เรียนในชุมชนให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน
3. ควรส่งเสริมประชาชนในชุมชนแออัดได้รู้จักวิธีการป้องกันภัยจากสาธารณภัยต่าง ๆ โดยต่อเนื่อง ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการโจรกรรมทรัพย์สิน เพื่อป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนของตนเองหรือชุมชนใกล้เคียงโดยมิได้คาดหมาย อีกทั้งเป็นการสร้างความมั่นใจในสวัสดิภาพของการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในชุมชนแออัด ให้ประชาชนได้ทราบอยู่เสมอ เพื่อสร้างความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ของตนเองให้มากยิ่งขึ้น และการจัดหาที่อ่านหนังสือประจำชุมชนให้เพียงพอ
5. ควรส่งเสริมรูปแบบใหม่ ๆ ของการจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด
6. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพตามความต้องการของประชาชน เช่น วิชาชีพช่างไฟฟ้า วิชาชีพช่างวิทยุและโทรทัศน์ วิชาชีพการทำอาหารและขนม และวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยเรื่องนี้ในกลุ่มประชากรในพื้นที่เขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ทราบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัดว่ามีความต้องการเกี่ยวกับเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป
2. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนแออัด เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องอาชีพหัตถ์เฉพาะในกลุ่มประชาชนที่อยู่ภายในชุมชนแออัดทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อหาแนวทางการจัดฝึกอบรมอาชีพให้ตรงกับความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด
4. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนแออัดที่ถูกต้องตามกฎหมายและชุมชนแออัดประเภทบุกรุก
5. ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการทำงานของกรรมการชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การเคหะแห่งชาติ. การปรับปรุงชุมชนแออัด. กรุงเทพฯ : ประมวลศิลป์, 2534.
- _____. ปรับปรุงชุมชนแออัด. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ลโปรดักชั่น, 2522.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535.
- _____. วิวัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2482 - 2533. กรุงเทพฯ : อรุณสวลาดพร้าว, 2534.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย, เอกสารประกอบการสัมมนาชุดการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในชุมชนเมือง นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รุ่นที่ 7, 2530. เอกสารโรเนียว.
- เฉลิมศักดิ์ สุภาพล และคนอื่น ๆ. การศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครด้วยหลักทฤษฎีสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ. วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- เชิดศักดิ์ รมวาลินธุ์. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด, 2527.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- คุสิต, สำนักงานเขต. คู่มือติดต่อราชการสำนักงานเขตคูสิต. สำนักงานเขตคูสิต, 2535.
- _____. โครงการฝึกอบรมชุมชนแออัดในปี 2536. กรุงเทพฯ : งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตคูสิต 2536. เอกสารโรเนียว.
- เทียนฉาย กิระนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย. กรุงเทพมหานคร 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

นโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, สำนัก. คู่มือการพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2535.

..... แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535 - 2539). กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2534.

"แนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยและปัญหาชุมชนแออัดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7," วารสารพัฒนาชุมชนสัมพันธ์. 3(22) : 3 ; สิงหาคม 2534.

บำรุง สุขพรรณ. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
เกี่ยวกับประชากรนอกระบบโรงเรียนทั้งในเขตเมืองและชนบท. กรุงเทพฯ : ศึกษาการพิมพ์,
2526.

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. รายงานข้อมูลทางสถิติที่สำคัญ การสำรวจวิจัยทางสังคมสงเคราะห์
บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมท่าเรือคลองเตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2524.

ประทีป อังทองธรรม. "ประสบการณ์ในการทำงานสังคมสงเคราะห์," มูลนิธิดวงประทีป :
รวบรวมบทความของมูลนิธิดวงประทีปครบวาระ 3 ปี. กรุงเทพฯ : มูลนิธิดวงประทีป,
2524.

"แผนพัฒนาชุมชน กทม. อย่างก้าวหน้าที่เป็นจริง," วารสารพัฒนาชุมชนสัมพันธ์. 3(22) : 8 - 11 ;
สิงหาคม 2534.

"แผนพัฒนาเมืองในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3," วารสารพัฒนาชุมชนสัมพันธ์.
2(19) : 4 ; พฤษภาคม 2534.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : เจริญผล,
2531.

พัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร, สำนัก. การศึกษาความต้องการด้านอาชีพในชุมชน. กรุงเทพฯ :
การศาสนา, 2535

พิตร ทองชั้น. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบ
ทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

- มทิดล, มหาวิทยาลัย. สรุปผลโครงการพัฒนาชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมทิดล, 2535.
- _____. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและการปกครองของ 11 จังหวัด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมทิดล, 2526.
- _____. สรุปผลโครงการพัฒนาชุมชนเขตเมือง พ.ศ. 2529-2530. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมทิดล, 2530.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย. รายงานการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนแออัดที่พัฒนาแล้วและยังไม่ได้พัฒนา ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- สวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร, สำนัก. สรุปการสำรวจชุมชนแออัดในเขต กทม. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, 2533.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และคนอื่น ๆ. การสำรวจสภาพปัญหาทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชาวชุมชนแออัด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมทิดล, 2527.
- สมพงษ์ พัดบุย. สภาพสิทธิของสลัม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์, 2527.
- สมสุข บุญยะบัญชา. "ความเป็นมาของปัญหาที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย," วารสารวิชาการที่อยู่อาศัย. 2(30) : 4; กรกฎาคม 2528.
- สมหมาย วันสอน. "แหล่งเสื่อมโทรม " ประชากรศึกษา. 1(10) : 95-110; เมษายน, 2527.
- สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. ชุมชนแออัดตะกอนบางกอก. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสำนึกการพิมพ์, 2533.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2533.
- สุนันทา สุวรรณ์ และคนอื่น ๆ. ความสำคัญระหว่างความเป็นเมืองกับการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

- โสภา (ชูพิกุลชัย) ชปัสมันน์ และคนอื่น ๆ. รูปแบบของชุมชนแออัดที่พึงปรารถนาของผู้อาศัยในชุมชนแออัด ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- โสภณ พรโชคชัย. 1020. กรุงเทพฯ : ศูนย์อาสาสมัครผู้เปราะบางในประเทศไทย, 2528.
- อรทัย อาจอ่ำ. ชุมชนแออัด : วิถีชีวิตและกระบวนการการพัฒนาสู่การพึ่งพาตนเอง.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.
- Bruner, E.M. "Batak Ethnic Associations in Three Indonesian Cities," Southwestern Journal of Anthropology. 28: 226; 1972.
- Butterworth, D. "Two Small Groups : a Comparison of Migrants and Non-migrants in Mexico City," Urban Anthropology. 1 : 39; 1972.
- Clinard, Marshal. Slums and Community Development. New York : The Free Press, 1966.
- Gugler, J. "Over Urbanization Reconsidered," Economic Development and Cultural Change. 30 : 90; 1982.
- Harris, Erantley Janes. "Project Role of the Georgia Cooperative Extension Service in Urban Areas," Dissertation Abstracts International. 31 : 2633-A, December, 1970.
- Linn, William. Equity and Urban Environment in the Third World. Singapore : New Art Printing, 1980.

ภาคผนวก

สำเนา

ที่ ทม 1007/2000

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

1 กรกฎาคม 2536

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการเขตดุสิต

บัณฑิตวิทยาลัยขอรับรองว่า นายอนิรุทธ คัมภักวี เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้นี้มีความประสงค์ที่จะมา ติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ยังขอความควบคุมดูแลของ ผศ.ดร.เสาวนีย์ เลวลย์ ประธาน อาจารย์จุใจ แสงพันธุ์ กรรมการ สิ่งทีมนิสิตาจารย์ขอความอนุเคราะห์คือ ขอสัมภาษณ์กับประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต จำนวน 5 ชุมชนคือ ชุมชนวัดพระยาไพบูลย์ธรรม, ถนนสุคันธาราม, ตรอกตระกูลศิษฐ์ พัฒนาซอยสินทรัพย์ และหลังวัดสวัสดีวาริสิมาราม ในระหว่างวันที่ 18-31 กรกฎาคม 2536 เพื่อ เป็นข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ านความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) สมพร บัวทอง

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย โทร.2584119

สำเนา

ที่ ทม 1007/2000

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

1 กรกฎาคม 2536

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการเขตดุสิต

บัณฑิตวิทยาลัยขอรับรองว่า นายอนิรุทธ คัมภักวี เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้นี้มีความประสงค์ที่จะมา ติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาชั้นคว่ำเพื่อทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ ผศ.ดร.เสาวนีย์ เลวลัย ประธาน อาจารย์จุจาง แสงพันธ์ กรรมการ สิ่งทีมนิสิตาครขอความอนุเคราะห์คือ ขอสัมภาษณ์กับประชาชนในชุมชนแออัด เขตดุสิต จำนวน 5 ชุมชนคือ ชุมชนวัดประหาระบือธรรม, ถนนสุคันธาราม, ตรอกกระกูดิษฐ์ พัฒนาซอยสินทรัพย์ และหลังวัดส่วสค์วาริสีมาราม ในระหว่างวันที่ 18-31 กรกฎาคม 2536 เพื่อ เป็นข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) สมพร บัวทอง

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย โทร.2584119

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด

เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนตัว

ข้อมูลส่วนตัว	หมายเหตุ (บันทึกของผู้สัมภาษณ์)
1. ชื่อชุมชน _____	
เป็นชุมชนขนาด _____	
2. ชื่อ-สกุล ผู้ตอบ _____	

อายุ _____ ปี	
3. ที่อยู่ บ้านเลขที่ _____	

4. สถานภาพสมรส _____	
5. การศึกษา _____	
6. อาชีพ _____	
7. รายได้ต่อเดือน _____ บาท	
8. สมาชิกในครอบครัว _____ คน	

ตอนที่ 2

ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อความ	คะแนนของคำตอบ			หมายเหตุ บันทึกของ ผู้สัมภาษณ์
	3	2	1	
ความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน				
1. ต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับประถมศึกษา				
2. ต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น				
3. ต้องการเรียนเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย				
4. ต้องการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบเรียนด้วยตนเอง				
5. ต้องการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบเรียนทางไกล				
6. ต้องการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบเรียนในชั้นเรียน				
7. ต้องการสถานที่เรียนในชุมชน				
8. ต้องการสถานที่เรียนที่สำนักงานเขตอุตสาหกรรม				
9. ต้องการสถานที่เรียนที่โรงเรียนใกล้ชุมชน				
10. ต้องการให้มีอาสาสมัครเดินสอนในชุมชน				
11. ต้องการให้มีการสอนแบบกลุ่มสนใจ				
12. ต้องการเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00-16.00 น.				
13. ต้องการเรียนในวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 16.00-19.00 น.				
14. ต้องการให้มีการแนะนำเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับต่าง ๆ				

ข้อความ	คะแนนของคำตอบ			หมายเหตุ บันทึกของ ผู้สัมภาษณ์
	3	2	1	
15. ต้องการเรียนเพิ่มเติมเพื่อป้องกันการลืมนั่งส้วม				
16. ต้องการความรู้พื้นฐานเพื่อการอ่านออกเขียนได้ และ คิดเลขเป็น				
17. ต้องการให้มีการจัดทุนการศึกษาต่อโดยรัฐบาลหรือ เอกชน				
18. ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมือง <u>ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูล</u>				
19. ต้องการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน				
20. ต้องการหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย				
21. ต้องการให้มีกล่องแสดงความคิดเห็นในชุมชน				
22. ต้องการบอร์ดประชาสัมพันธ์				
23. ต้องการห้องสมุดเคลื่อนที่				
24. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะประจำชุมชน				
25. ต้องการมีส่วนร่วมในการเสนอข่าวสารข้อมูล				
26. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ				
27. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากโทรทัศน์				
28. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภาพยนตร์				
29. ต้องการให้มีสื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ต่าง ๆ เช่น วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ และ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น				

ข้อความ	คะแนนของคำตอบ			หมายเหตุ บันทึกของ ผู้สัมภาษณ์
	3	2	1	
30. ต้องการให้มีการจัดอบรมสัมมนาด้านการกระจาย ข่าวสารข้อมูล				
31. ต้องการให้มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้าน ต่าง ๆ				
32. ต้องการความรู้ด้านกฎหมายการเลือกตั้ง				
33. ต้องการความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจร				
34. ต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยและการใช้ เครื่องดับเพลิง				
35. ต้องการความรู้ด้านกฎหมายแรงงาน				
36. ต้องการความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดและโรคเอดส์				
37. ต้องการความรู้ด้านสุขภาพอนามัย การดูแลเด็กและ คนชรา				
38. ต้องการความรู้ด้านกองทุนยา				
39. ต้องการความรู้ด้านการสหกรณ์				
40. ต้องการความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว				
41. ต้องการความรู้ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม				
42. ต้องการความรู้ด้านการพยาบาลเบื้องต้น				
43. ต้องการความรู้ด้านการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา				
44. ต้องการความรู้ด้านการรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อม และการป้องกันมลพิษ				

ข้อความ	คะแนนของคำตอบ			หมายเหตุ บันทึกของ ผู้สัมภาษณ์
	3	2	1	
45. ต้องการความรู้ด้านการป้องกันการโจรกรรมทรัพย์สิน				
<u>ความต้องการด้านทักษะอาชีพ</u>				
46. ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งงาน				
47. ต้องการให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักการค้าขายเบื้องต้น				
48. ต้องการไปทัศนศึกษาดูงานการฝึกอาชีพในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด				
49. ต้องการให้มีผู้ชำนาญการในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ มาฝึกอาชีพให้				
50. ต้องการให้รัฐบาลและเอกชนเข้ามามีบทบาทในการหาตลาดแรงงาน				
51. ต้องการสถานที่ฝึกอาชีพในชุมชน				
52. ต้องการสถานที่ฝึกอาชีพที่โรงเรียนใกล้ชุมชน				
53. ต้องการสถานที่ฝึกอาชีพที่สำนักงานเขตดุสิต				
54. ต้องการฝึกอาชีพวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00-16.00 น.				
55. ต้องการฝึกอาชีพวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 16.00-19.00 น.				
56. ต้องการฝึกอาชีพช่วงวิทยุและโทรทัศน์				
57. ต้องการฝึกอาชีพช่วงไฟฟ้า				

ข้อความ	คะแนนของคำตอบ			หมายเหตุ บันทึกของ ผู้สัมภาษณ์
	3	2	1	
58. ต้องการฝึกอาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์				
59. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างยนต์				
60. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างก่อสร้าง				
61. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างเสริมสวย				
62. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า				
63. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม				
64. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างตัดผม				
65. ต้องการฝึกวิชาชีพช่างเฟอร์นิเจอร์				
66. ต้องการฝึกวิชาชีพการอบรูปวิทยาศาสตร์				
67. ต้องการฝึกวิชาชีพแพ้นท์สี				
68. ต้องการฝึกวิชาชีพดอกไม้ขนมปัง				
69. ต้องการฝึกวิชาชีพดอกไม้ประดิษฐ์				
70. ต้องการฝึกวิชาชีพการทำอาหารและขนม				
71. ต้องการฝึกวิชาชีพพิมพ์ดีด				
72. ต้องการฝึกวิชาชีพคอมพิวเตอร์				

ตอนที่ 3

ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน	หมายเหตุ (บันทึกของผู้สัมภาษณ์)
1. ความต้องการด้านความรู้พื้นฐาน	
2. ความต้องการด้านข่าวสารข้อมูล	
3. ความต้องการด้านทักษะอาชีพ	
4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว	

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายอนิรุทธ ชื่อสกุล คัมภักดิ์
วันเดือนปีเกิด 28 มกราคม 2509
สถานที่เกิด บ้านคำฮี ตำบลจันทาใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตคูสิต ถนนสุโขทัย เขตคูสิต
กรุงเทพฯ 10300 โทร. 2414504
หน้าที่การงานปัจจุบัน นักพัฒนาชุมชน 3
การศึกษา พ.ศ. 2521 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคำเขื่อนแก้ว อำเภอคำเขื่อนแก้ว
จังหวัดยโสธร
พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนยโสธรพิทยาคม จังหวัดยโสธร
พ.ศ. 2527 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบhumคงคา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2531 วท.บ. (เอกภูมิศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2536 กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร

การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด
เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
อนิรุทธ คัมภักดิ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

ตุลาคม 2536

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ตามองค์ประกอบสามด้านคือ ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ และเพื่อเปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด ซึ่งจำแนกตามเพศ สถานภาพ สมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่ตั้งของที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยประชาชนในชุมชนแออัด เขตคูสิต จำนวน 404 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีนิวแมน-คูลส์

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนแออัดมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชนแออัด จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่ตั้งของที่อยู่อาศัย ปรากฏผลดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนแออัดเพศหญิงและเพศชายมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านข่าวสารข้อมูลและด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านข่าวสารข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ประชาชนในชุมชนแออัดที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านข่าวสารข้อมูลและด้านทักษะอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ประชาชนในชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความต้องการ
เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าวสารข้อมูล และด้านทักษะอาชีพ
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY ON NEEDS FOR NON-FORMAL EDUCATION OF PEOPLE IN CONGESTED
COMMUNITIES IN KHET DUSIT; BANGKOK METROPOLIS

AN ABSTRACT

BY

ANIRUTT KUMTAVEE

Presented in partial fulfilment of the requirements for the Master
of Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University

October 1993

The purposes of this study were to study on needs for non-formal education of people in congested communities in Khet Dusit, Bangkok Metropolis on three areas : foundation knowledge area, information services area, and skill occupation area and to study the comparison of people in congested communities' needs for non-formal education classified by sex, marital status, age, educational level, occupation, income per month and settlement. The sample consisted of 404 people in congested communities in Khet Dusit recruited through multi-stage random sampling. The statistical tools utilized were mean, standard deviation, t-test, F-test and Newman-Keuls method were employed in the data analysis.

The findings revealed that people in congested communities had needs for non-formal education in general at moderate level.

Having made comparative analysis to needs for non-formal education of people in congested communities classified by sex, marital status, age, education level, occupation, income per month and Settlement findings were found as follows :-

1. Both male and female in congested communities had different needs for non-formal education in foundation knowledge area at .01 statistical significant and no significant different in needs for non-formal education in information services area and skill occupation area.
2. There was no significant different in marital status of needs for foundation knowledge area but there were significant different at .05 and .01 level toward information services area and skill occupation area.

3. There were significant different at .01 level among age, education level, and occupation toward all three areas.

4. There were significant different at .05 level of income per month toward foundation knowledge area and also there were significant different at .01 level toward information services area and skill occupation area,

5. There were no significant different on settlement toward all three areas.